

LEVERANDØRENS KONKURS UNDER NF 07

- *Bestillerens separatistrett til kontraktsgjenstanden og materialer*

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 604

Leveringsfrist: 25.04.2012

(* regelverk for masteroppgave på:

www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR5030/reglement/vedlegg_emnebeskrivelse_masteroppgaver_JUR5030_5060.html)

Til sammen 17 978 ord

25.04.2012

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Tema og problemstilling	1
1.2	Oppgavens bakgrunn – særlig om konkursboets alternativer ved Leverandørens konkurs	3
1.3	Begrepsavklaring	5
1.4	Avgrensninger	6
1.5	Plan for fremstillingen	7
<u>2</u>	<u>KONTRAKTSREGULERING AV EIENDOMSRETTSOVERGANG AV KONTRAKTSGJENSTANDEN OG DENS MATERIALE ETTER NF 07.</u>	<u>7</u>
2.1	Innledning	7
2.2	Kontraksreguleringen av eiendomsretten etter NF 07	8
2.2.1	Nærmere overføringen av eiendomsrett til ”Kontraktsgjenstanden”	9
2.2.2	Hva omfattes av ”Materialer” etter kontrakten?	10
2.2.3	Skjæringspunktet for eiendomsrettens overgang: Materialer som er ankommet Byggeplass	13
2.2.4	Det alternative skjæringstidspunktet: Materialer som er betalt, men som ikke er kommet til Byggeplass	15
2.2.5	Oppsummerende betraktninger	16
<u>3</u>	<u>RETTSVERN FOR EIENDOMSRETTE TIL KONTRAKTSGJENSTANDEN OG MATERIALE VED REGISTRERING I SKIPSBYGGINGSREGISTERET</u>	<u>17</u>
3.1	Innledning og alminnelige utgangspunkter	17
3.2	Vilkårene for å registrere kontraktsgjenstanden og byggekontrakten til denne i skipsbyggingsregisteret	19
3.2.1	Når er en seksjon en ”større seksjon”?	21
3.2.2	Når er en innretningen en ”fast innretning”?	21

3.2.3	Hva ligger det i vilkåret om at seksjonen må bygges etter ”særskilt byggekontrakt”?	23
3.2.4	Byggingens tilknytning til riket	24
3.2.5	Oppstilles det krav om at seksjonen skal bli en del av en fast innretning for en bestemt bruk og plassering?	25
3.3	Virkningen av at Selskapet har registrert seksjonen eller byggekontrakten for seksjonen i skipsbyggingsregisteret	26
3.3.1	Virkning av at seksjonen er registrert i skipsbyggingsregisteret	26
3.3.2	Virkning av at byggekontrakten til seksjonen er registrert i skipsbyggingsregisteret	32
3.3.3	Oppsummerende betraktninger	35
3.4	Virkningen av at Selskapet ikke har benyttet seg av registreringsordningen i sjøloven § 39	35
3.5	Oppfyller registreringsordningen for seksjoner sin tiltenkte funksjon?	37
3.5.1	Registreringsordningens tiltenkte hensikt	37
3.5.2	Registreringsordningens funksjon i dag	38
<u>4</u>	<u>KAN SELSKAPET SIKRE SEG RETTSVERN FOR SIN EIENDOMSRETT ETTER NF 07 UTEN YTTERLIGERE RETTSVERNSTILTAK?</u>	<u>40</u>
4.1	Innledning	40
4.2	Overleveringskravets rettslige forankring	41
4.3	Kan man gjøre unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07 med basis i ”interesselæren”?	43
4.3.1	Rettspraksis	45
4.3.2	Standpunktet i juridisk teori	47
4.3.3	Nærmere om kreditt momentet	49
4.3.4	Nærmere om faren for kreditorsvik	51
4.3.5	Andre relevante momenter av betydning – særlig om betydningen av Selskapets registreringsadgang	52
4.3.6	Særlig om materialer – krav til individualisering?	55
4.4	Oppsummering og konklusjon	57
<u>5</u>	<u>AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER</u>	<u>58</u>
<u>6</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>60</u>

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

En Leverandør skal bygge en seksjon til en fast innretning for et oljeselskap¹ og partene har inngått en skriftelig avtale om byggingen av seksjonen. De har valgt å bruke standarden Norsk Fabrikasjonskontrakt 2007 (NF 07) for å regulere avtaleforholdet seg i mellom. I henhold til betalingsordningen i NF 07 skal Selskapet finansiere tilvirkningen i byggeperioden gjennom løpende avdrag til Leverandøren, mot at Selskapet samtidig får eiendomsrett til kontraktsgjenstanden (seksjonen) og byggematerialene (heretter materialene).² Underveis i byggingen går imidlertid Leverandøren konkurs. Kontraktsgjenstanden står på konkurstidspunktet fortsatt uferdig på byggeplassen hos Leverandøren sammen med materialene som ennå ikke er inkorporert i kontraktsgjenstanden. Denne situasjonen er temaet for denne fremstillingen.

Det er på det rene at Leverandørens konkurs kan innebære et stort tap for Selskapet, og det er derfor naturlig at Selskapet ønsker å sikre sine underliggende økonomiske interesser i kontraktsforholdet så langt som mulig.³ Tema for oppgaven er ikke å gi en uttømmende behandling av de utfordringer Selskapet har ved Leverandørens konkurs, men å belyse den mest sentrale og karakteristiske risikofaktoren ved en Leverandørs konkurs; nemlig det mulige tapet av kontraktsgjenstanden.

¹ Heretter: "Selskapet", se avsnitt 1.3

² Jfr. NF 07 art.20.1, art. 20.2 og art.22.1. En tilsvarende betalingsordning, hvor bestilleren i realiteten finansierer byggingen gjennom løpende avdragsbetaling under byggingen mot eiendomsrett, benyttes gjennomgående i de viktigste standardvilkårene for tilvirkning og fabrikasjon, se f.eks. NS 8405 ptk.28.1 og 40.1 og NTK 07 art.20.1 og 20.2-20.5. I et konkursrettslig perspektiv, er alternativet til denne finansieringsløsningen at Selskapet krever at Leverandøren finansierer byggingen gjennom egen- eller fremmedkapital (lån) og at bestilleren først får eiendomsretten ved overtakelse. Slik er det ved skipsbygging, jfr. Shipbuilding 2000 art.XI. 1.

³ *Leverandøren* løper i alminnelighet liten risiko ved Selskapets konkurs, ettersom han i hovedsak mottar betaling løpende i tråd med utførte arbeid og anskaffelser.

Dette innebærer i første rekke at Selskapet forsøker å eliminere mest mulig risiko for tap ved Leverandørens konkurs ved å sikre seg eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og byggematerialene så tidlig som mulig under bygging.⁴ Selskapets interesse ved Leverandørens konkurs er å få kontraktsgjenstanden og materialene utlevert så raskt som mulig for å få kontraktsgjenstanden ferdig tilvirket hos et annet verft. Dette er bakgrunnen for at NF 07 art.22.1 fastslår at Selskapet blir eier av kontraktsgjenstanden etter hvert som arbeidet utføres av Leverandøren.

Ettersom Selskapet ikke kan gjøre gjeldende en større rett ovenfor leverandørens konkursbo enn det som følger av avtalen, er det nødvendig å avklare innholdet og omfanget av partenes regulering av eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materiale etter NF 07. Dette er et av hovedspørsmålene i denne fremstillingen.

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig at avtalen mellom partene gir Selskapet eiendomsrett til kontraktsgjenstanden og materialene for at Selskapet skal kunne kreve disse utlevert ved Leverandørens konkurs. For at Selskapets eiendomsrett etter NF 07 skal stå seg overfor Leverandørens konkursbo, må Selskapet i tillegg ha skaffet seg *rettsvern* for sin eiendomsrett etter avtalen.⁵ I motsatt fall risikerer Selskapet at boet tar beslag i kontraktsgjenstanden og materialene til tross for at avtalen fastslår at disse er Selskapets eiendom på konkurstidspunktet. Selskapet vil da kun ha et dividendekrav i boet.⁶

Begrunnelsen for at det oppstilles et rettsvernskrav er i korthet at en nær forestående konkurssituasjon normalt setter skyldneren i en presset situasjon – hvor det lett kan tenkes at han foretar seg disposisjoner som er skadelig for kreditorene. Faren for kreditorsvik tilsier at det må stilles krav om notoritet for Selskapets rett etter avtalen. Det vil si at Selskapets angivelige erverv må være kontrollerbart eller etterviselig (notorisk).

⁴ Selskapet sikrer seg også mot Leverandørens konkurs på andre måter, se bl.a. art.21.1 og 26.1 d). Dette faller imidlertid utenfor denne fremstillingens tema.

⁵ Avsnitt 3.1.

⁶ Dekningsloven §9-6.

Det andre hovedspørsmålet i denne fremstillingen er derfor å finne ut hva som skal til for at Selskapet skal få rettsvern for sin rettighet til kontraktsgjenstanden og dens materialer overfor leverandørens konkursbo. Problemstillingen reiser flere underspørsmål. Ettersom kontraktsgjenstanden og materialene under byggingen er å anse som alminnelig løsøre,⁷ behøver konkursboet som et utgangspunkt ikke respektere Selskapets eiendomsrett med mindre disse rent faktisk er overlevert til Selskapet.⁸ I større fabrikkasjonsforhold vil det imidlertid være praktisk umulig for Selskapet å skaffe seg rettsvern gjennom overlevering ettersom kontraktsgjenstanden og dens materiale naturligvis befinner seg hos Leverandørens i byggeperioden.⁹ Dette reiser et spørsmål om Selskapet kan skaffe seg rettsvern for sin eiendomsrett etter kontrakten på et annet grunnlag.

I denne sammenheng vises det til at det i medhold av sjøloven § 39 er opprettet en registreringsordning som åpner for at Selskapet kan registre sin eiendomsrett i henhold til kontrakten i skipsbyggingsregisteret. Det er i den forbindelse nødvendig å undersøke rettsvernsvirkninger av registreringen og hvorvidt Selskapet *må* benytte seg av registreringsadgangen for å sikre seg rettsvern. Dersom Selskapet ikke har oppnådd rettsvern gjennom registrering i skipsbyggingsregisteret - enten fordi Selskapet ikke har fortatt slik registrering eller fordi rettsvernsvirkningene ved registreringen ikke omfatter eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materiale -¹⁰ oppstår det et spørsmål om Selskapets eiendomsrett kan få rettsvern gjennom et unntak fra det alminnelige overleveringskravet. En særskilt problemstilling er derfor om Selskapet kan få rettsvern med basis i den såkalte ”interesselæren” uten ytterligere rettsvernsakt.¹¹

1.2 Oppgavens bakgrunn – særlig om konkursboets alternativer ved Leverandørens konkurs

Siden petroleumsvirksomhetens oppstart i Norge på tidlig 1970-tallet har det vært kontinuerlig behov for nye petroleumsinnretninger. Det er ingen holdepunkter som

⁷ Se Kaasen s.535 (note 68).

⁸ Falkanger s.622, Lilleholt s.194, Andenæs s.180-183 og Brækhus/Hærem s.496-497.

⁹ Avsnitt 3.1.

¹⁰ Registreringsadgangen i skipsregisteret har så langt vært benyttet i svært liten grad, og det kan da spørres om lovreguleringen på dette punktet oppfyller sin tiltenkte funksjon, se avsnitt 3.5.

¹¹ Dette spørsmålet behandles i kapittel 4.

tilsier at investeringsvolumet på sokkelen vil avta i tiden fremover; bare den siste tidens store funn innebærer at oljeselskapene har behov for å bestille nye innretninger av leverandører.

Det er alltid, og særlig i nedgangstider i markedet, en fare for at Leverandøren går konkurs undervis i byggingen. Selv om de fleste leverandørene på feltet er tungvektene, og faren for konkurs derfor kan virke fjernt, finnes det gode eksempler på at man burde verne om sine interesser uansett kontraktsmotpart. Som et eksempel kan det nevnes de økonomiske konsekvensene for mange selskaper, som følge av konkurser ved flere velrenommerte banker i USA.

Det styrende hensynet hos konkursboet er i enkelhet ønsket om maksimal fortjeneste fra formuesgodene til Leverandøren. Har Selskapet skaffet seg separatistrett, rettsvern for sin avtalte eiendomsrett i kontraktsgjenstanden og dens materiale, stilles boet overfor et valg: Boet kan enten velge å la Selskapet ta ut kontraktsgjenstanden og materialer fra bomassen eller tre inn i avtalen med Selskapet.¹²

Hvis Selskapet har separatistrett i kontraktsgjenstanden og dens materialer, vil boet vurdere å tre inn i avtalen dersom ytterligere vederlag kan opparbeides etter kontrakten. Vurderingen som boet må ta når den skal ta stilling til om den skal tre inn eller ikke kan i tilvirkningsprosjekter etter NF 07 være vanskelig for boet å ta - det er mange usikkerhetsmomenter knyttet til kostnadene og vederlaget ved ferdigstillingen av kontraktsgjenstanden bl.a. på grunn av endringsreglene¹³. Ferdigstillingen av kontraktsgjenstanden kan også gå over lengre tid, og boet er ofte best tjent med å få avsluttet bobehandlingen så tidlig som mulig, for å unngå at også andre kostnader påløper.¹⁴ Velger imidlertid konkursboet å tre inn i avtalen vil konkursboet være forpliktet på samme vilkår som Leverandøren etter avtalen. Selskapet vil følgelig ha krav på å få kontraktsgjenstanden ferdigstilt av konkursboet på samme vilkår som avtalen med Leverandøren, jfr. dekningsloven §7-4.

¹² Etter dekningsloven §7-3 kan boet velge å tre inn i avtaler Leverandøren er kontraktspart i.

¹³ NF 07 art.12-16.

¹⁴ Dette vil i første rekke være forpliktelser som pådras ved fortsatt virksomhet av Leverandørens forretning, og som boet må dekke som en massefordring, jfr. dekningsloven §9-2 nr.3. Eksempel på dette er leieutgifter av verft, maskiner mv.

Dersom Selskapet ikke har separatistrett til kontraktsgjenstanden og dens materiale vil boet ta beslag i disse.¹⁵ Selskapet vil følgelig ikke få kontraktsgjenstanden og dens materiale utlevert fra boet, og vil kun ha et dividendekrav i boet.¹⁶ Imidlertid har kontraktsgjenstanden og dens materiale kun en skrapverdi for boet, for det vil være vanskelig å finne andre interessenter på markedet. Konkursboet vil derfor prøve å forhandle frem en avtale med Selskapet om utlevering av kontraktsgjenstanden og dens materiale, noe som kan gi boet en bedre fortjeneste enn skrapverdien.¹⁷ Selskapets sterke ønske om å få kontraktsgjenstanden,¹⁸ for å unngå å lide tap, gir boet en god forhandlingsposisjon.¹⁹ Det er imidlertid begrenset hvor mye boet kan kreve av Selskapet; kommer ikke konkursboet frem til noen løsning med Selskapet, vil konkursboet kun sitte igjen med en skrapverdi av kontraktsgjenstanden.

Samlet innebærer dette at det burde tilbys en effektiv regulering av rettsvern for Selskapets rettigheter etter kontrakten, og at Selskapet gjennomgående benytter denne muligheten til å sikre seg mot Leverandørens konkurs. I motsatt fall risikerer Selskapet betydelige økonomiske tap.

1.3 Begrepsavklaring

”Selskapet” er den som bestiller kontraktsgjenstanden og er Leverandørens kontraktspart.²⁰ Andre betegnelser kan være: ”kjøper”, ”erverver”, ”realkreditor”, ”bestiller” eller ”suksessor”. NF 07 bruker begrepet ”Selskap”²¹, og det samme gjøres i denne oppgaven med mindre et annet begrep gjør den enkelte sammenheng enklere å forstå.

¹⁵ Jfr. dekningsloven §2-2.

¹⁶ Jfr. dekningsloven §9-6.

¹⁷ Tvangssalget skal gjennomføres på den måte som antas å gi størst utbytte, jfr. tvangsfullbyrdsloven §8-12. I bransjen er det en stadig utvikling i å standardisere innretningene slik at byggekostnadene vil bli lavere. Dette kan medføre at innretningene får et mer genuspreg som gjør de lettere omsettelige på markedet, slik at konkursboet også kan selge kontraktsgjenstanden til andre interessenter på markedet, jfr. note 128.

¹⁸ Borchsenius s.102.

¹⁹ Selvig s.XIV.

²⁰ Jfr. NF 07 art.1.22. Selskapet er operatøren for en lisens iht. utvinningstillatelsen og samarbeidsavtalen, og den som inngår avtalen på vegne av rettighetshavergruppen, jfr. også petroleumsløven §3-7.

²¹ Jfr. NF 07 art.1.22.

”Leverandøren” er det selskap som formelt inngår kontrakten på leverandørsiden, og er Selskapets kontraktspart.²² Andre betegnelser kan være: ”selger”, ”avhender” og ”realdebitor”. NF 07 bruker begrepet ”Leverandøren”²³, og det samme gjøres i denne oppgaven med mindre et annet begrep gjør den enkelte sammenheng enklere å forstå.

Begrepet ”konkursbo” i oppgaven blir brukt som betegnelse på leverandørens konkursbo, hvis ikke annet kommer frem av sammenhengen.

Selskapet har mange forskjellige rettigheter etter kontrakten, slik som utleveringsrett, avbestillingsrett mv. Når uttrykket ”Selskapets rettigheter etter kontrakten” benyttes i denne fremstillingen siktes det imidlertid kun Selskapets eiendomsrett til kontraktsgjenstanden og dens materiale ved Leverandørens konkurs, med mindre den enkelte sammenheng taler for noe annet.

1.4 Avgrensninger

I forhold til de problemstillingene som er skissert i punkt 1.1 er det nødvendig å foreta noen presiseringer og avgrensninger. I den forbindelse vises det først til at problemstillingene utelukkende drøftes i lys av NF 07. Dette skyldes at NF 07 benyttes i stor utstrekning for fabrikasjon av større komponenter til petroleumsvirksomheten på norsk sokkel. NF 07 benyttes for eksempel direkte i alle prosjekter der Statoil er operatør (bestiller) for utbyggingen.²⁴

Videre avgrenses oppgavens tema mot Selskapets muligheter til å oppnå rettsvern for dens rettigheter etter kontrakten ovenfor senere avtaleerwerb avledet fra Leverandøren.

For det tredje vises det til at Leverandøren som regel benytter seg av en rekke underleverandører for å få materialer og delvis tilvirket materialer levert for å bygge seksjonen. Selskapet betaler som regel for materialene når Leverandøren har fått disse

²² Se Kaasen s.72.

²³ Jfr. NF 07 art.1.14.

²⁴ Etter NF 07s Protokoll nr.1. andre ledd, skal Statoil og NIs medlemsbedrifter benytte NF 07 for alle kontrakter inngått med vedkommende oljeselskap og NI bedrift som gjelder større oppdrag om fabrikasjon for leveranse til norsk kontinentalsokkel. Det er imidlertid adgang til å foreta noen justeringer i det enkelte prosjekt, jfr. protokollen punkt 6.

levert fra underleverandørene,²⁵ men det kan tenkes situasjoner der Selskapet har betalt for materialer som fortsatt er hos underleverandøren ved Leverandørens konkurs. For ikke å bryte den tildelte rammen vil oppgaven ikke behandle spørsmålet om Selskapet kan gjøre sin separatistrett gjeldende for disse materialene.²⁶

Gjeldsforhandlings- og utleggssituasjonen vil ikke bli behandlet i oppgaven, selv om disse situasjonene behandles tilnærmet likt som konkurssituasjonen.

1.5 Plan for fremstillingen

I det følgende kapittelet redegjøres det for partenes regulering av eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materialer etter NF 07. I kapittel 3 foretas det først en redegjørelse av vilkårene og virkningen av registreringsordningen i sjøloven §39, og deretter virkningen av at Selskapet ikke har benyttet seg av registreringsordningen - om Selskapet kan oppnå rettsvern for sine rettigheter på annen måte. I kapittel 4 drøftes det om hvorvidt avtalen mellom partene er tilstrekkelig til å gi Selskapet rettvern for sin eiendomsrett etter kontrakten, slik at en ytterligere rettsvernsakt er unødvendig for å oppnå rettsvern ovenfor leverandørens konkursbo.

2 Kontraktsregulering av eiendomsrettsovergang av kontraktsgjenstanden og dens materiale etter NF 07.

2.1 Innledning

Som antydnet innledningsvis, er utgangspunktet at avtalen mellom partene ikke er *tilstrekkelig* for at Selskapets rettigheter etter avtalen skal stå seg overfor leverandørens konkursbo. Selskapet må i tillegg ha sikret seg rettsvern for ervervelsen.

Samtidig er det nettopp en *grunnforutsetning* at Selskapet har sikret seg eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materiale etter avtalen med Leverandøren (inter partes). Dette skyldes at Selskapet aldri vil kunne påberope seg noen sterkere stilling

²⁵ Avsnitt 2.2.4.

²⁶ For en nærmere drøftelse, se Brækhus/Hærem s.512.

overfor leverandørens konkursbo enn det avtalen gir Selskapet. Med andre ord behøver konkursboet kun å respektere eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materialer dersom avtalen, ferdig tolket og utfylt, gir Selskapet en slik rett og Selskapet har skaffet seg rettsvern for denne.²⁷

Det er derfor nødvendig å kartlegge i hvilken utstrekning reguleringen i NF 07 gir Selskapet eiendomsrett til kontraktsgjenstanden og dens materialer. Dette er temaet i det følgende.

2.2 Kontraktsreguleringen av eiendomsretten etter NF 07

Det rettslige utgangspunktet for eiendomsrettens overgang etter NF 07 reguleres av art.22.1. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”Selskapet blir eier av Kontraktsgjenstanden etter hvert som Arbeidet utføres. Materialer blir Selskapets eiendom når de kommer til Byggeplass eller når Selskapet har betalt dem, dersom betalingen har skjedd tidligere.”

Denne reguleringen av eiendomsretten må sees i sammenheng med at kontrakten forutsetter at Leverandøren mottar løpende betaling underveis i byggeperioden fra Selskapet.²⁸ I den forbindelse vises det til at det rettslige koblingsordet ”eiendomsrett”²⁹ har liten selvstendig betydning for forholdet mellom kontraktspartene,³⁰ hvilket innebærer at bestemmelsens sentrale formål følgelig må søkes i Selskapets relasjon til tredjemann, og da særlig leverandørens konkursbo. Det kan følgelig konstateres at den løpende overføringen av eiendomsretten til Selskapet først og fremst er ment å begrense kreditorenes beslagsrett i kontraktsgjenstanden og dens materialer, herunder sikre

²⁷ Det er også en forutsetning for Selskapets separatistrett at avtalen mellom partene er *endelig* inngått, jfr. RG-1998-113. Videre må denne være *reell*, jfr. bl.a. Rt-1901-811, Rt-1928-1087, Rt-1940-193, Brækhus/Hærem s.494-496 og Andenæs s.166. Endelig vises det til at det ikke kan hefte *ugyldighetsgrunner* ved avtalen. Når partene har inngått en avtale etter NF 07 vil disse vilkårene være oppfylt. Dette er også en forutsetning i det følgende.

²⁸ Jfr. NF 07 art.20.

²⁹ Se nærmere om eiendomsrett som koblingsord i Falkanger s.40.

³⁰ Jfr. Andenæs s.186 og Kaasen s.534-535 (note 66). Dette skyldes at partenes (og da særlig *Leverandørens*) rettigheter og plikter i første rekke er knyttet til andre begivenheter, som f.eks. levering etter art.19.

Selskapets delbetalinger og tidstap ved bestilling hos ny Leverandør, dersom Leverandøren går konkurs.³¹

Hva Selskapet konkret blir *eier av* etter bestemmelsen fremgår av henvisningen til de forholdsvis sammensatte definisjonene av ”Kontraktsgjenstanden” og ”Materialer”.³² Disse begrepene må følgelig undergis en nærmere fortolkning. Videre er det nødvendig å kartlegge *tidspunktet* for overføringen av eiendomsretten. For kontraktsgjenstandens vedkommende er fremgår dette av uttrykket ”etter hvert som Arbeidet utføres”. Når det gjelder ”Materialer” oppstiller bestemmelsen to alternative kriterier for overføringen av eiendomsretten; enten når disse ”kommer til Byggeplass” eller når Selskapet har ”betalt dem”. Disse vilkårene behandles særskilt i det følgende.

2.2.1 Nærmere overføringen av eiendomsrett til ”Kontraktsgjenstanden”

Etter art.1.12 er ”Kontraktsgjenstanden” definert som:

”... den gjenstand Leverandøren etter Kontrakten skal levere, samt dens enkelte deler, men omfatter ikke Selskapets Leveranser før disse er inkorporert.”

”Kontraktsgjenstanden” er altså en fellesbetegnelse på den gjenstanden Leverandøren skal levere etter Kontrakten. Dette omfatter med andre ord hele hans fysiske leveranse til Selskapet.³³ Denne leveransen beskrives utførlig i kontraktsvedleggene. Videre er det på det rene at begrepet også omfatter delvis ferdigstilte gjenstander som ennå ikke er inkorporert i den gjenstanden som til slutt skal overleveres Selskapet. Dette framgår av henvisningen til kontraktsgjenstandens ”enkelte deler”, samt den omstendighet at begrepet ”Kontraktsgjenstanden” også benyttes i en rekke sammenhenger før Leverandøren har foretatt levering.³⁴ I tillegg må ”Kontraktsgjenstanden” anses også å omfatte all dokumentasjon som er en forutsetning for å kunne bruke av selve kontraktsgjenstanden.³⁵

³¹ Kaasen s.534 flg.

³² Denne måten å definere de underliggende realitetene i kontraktsforholdet innebærer riktignok en rettslig forenkling av faktum. Samtidig muliggjør definisjonene en oversiktlig og forutsigbar regulering av partenes rettigheter og plikter, hvilket må sies å være en av standardkontraktens store fortrinn.

³³ Kaasen s.77.

³⁴ L.c.

³⁵ L.c. Dette finner man også en viss støtte for i Ot.prp.nr.43 (1995-96) s.30, se note 68.

Det er imidlertid ikke nødvendig å trekke noen grenser mot utilvirkede og delvis tilvirkede komponenter av kontraktsgjenstanden, ettersom Selskapet uansett blir eier av slike ”Materialer” etter bestemmelsens annen setning.

Endelig vises det til at Selskapet får eiendomsretten til Kontraktsgjenstanden ”etter hvert som Arbeidet utføres”. I denne forbindelse reiser definisjonen av ”Arbeidet” i art. 1.1 få tolkningsproblemer; Selskapet blir eier av Kontraktsgjenstanden etter hvert som denne tilvirkes av Leverandøren. Den suksessive eiendomsrettsovergangen er dermed knyttet til den faktiske ferdigstillingen av den sammenstilte gjenstanden som Leverandøren til slutt skal levere til Selskapet.

2.2.2 Hva omfattes av ”Materialer” etter kontrakten?

Bestemmelsen i art.22.1 skiller mellom ”Kontraktsgjenstanden” og ”Materialer”. Som det fremgikk av redegjørelsen ovenfor er denne sontringen imidlertid først og fremst av betydning i det eiendomsrettens overgang knytter seg til ulike kriterier.³⁶ I det følgende redegjøres det derfor særskilt hva som anses som ”Materialer” etter kontrakten.

Dette begrepet er nærmere definert i art.1.18, som lyder:

”Materialer betyr ting som trengs til Arbeidet, men omfatter ikke Selskapets Leveranser og arbeidsredskaper.”

Uttrykket ”ting” er ikke nærmere definert i avtalen, men ut i fra en alminnelig språklig forståelse må ting være en abstrakt størrelse som omfatter bl.a. gjenstander, løsøre og materialer. Begrepet har med andre ord en svært vid forståelse, og det er isolert sett vanskelig å finne negative avgrensninger fra denne.

Etter ordlyden er det imidlertid kun ting som trengs til ”Arbeidet” som omfattes av begrepet ”Materialer”. ”Arbeidet” defineres i art.1.1 som:

³⁶ Dette drøftes i avsnitt 2.2.3 og 2.2.4. En annen grunn til at art.22.1 skiller mellom ”Kontraktsgjenstanden”, herunder dens ”enkelte deler”, og ”Materialer” er at sistnevnte også omfatter ting som ikke intuitivt faller inn under det førstnevnte uttrykket. Kaasen s.78.

”Arbeidet betyr arbeid som Leverandøren skal utføre eller besørge utført i henhold til Kontrakten. ”

Definisjonen av ”Arbeid” omfatter alt arbeid Leverandøren skal utføre under Kontrakten. Dette omfatter både det arbeidet Leverandøren selv utfører, og det han setter bort til en underleverandør.³⁷ Etter en alminnelig forståelse av begrepet ”Arbeidet” så betegner dette ikke et bestemt sluttresultat, men kun en prosess frem mot et resultat; Kontraktsgjenstanden.³⁸ Hvilket Arbeidet Leverandøren skal utføre fremgår svært generelt av kontraktsvilkårene, men er normalt uttrykkelig spesifisert i vedleggene³⁹ som utgjør en del av Kontrakten mellom partene.

Kriteriet ”trengs” har et vidt innhold, og må etter en alminnelig språklig forståelse omfatte materialer som både skal *brukes* (inkorporeres) i Kontraktsgjenstanden,⁴⁰ og de materialene *forbrukes*⁴¹ i denne arbeidsprosessen.⁴² Uttrykket omfatter med andre ord både materialer som er ferdig tilvirket, og materialer som må tilvirkes ytterligere før disse kan inkorporeres i Kontraktsgjenstanden.⁴³ Det stilles altså ikke krav om bearbeidelse for at komponenten skal være omfattet av ”Materialer”. Det er tilstrekkelig at komponenten en eller annen gang under arbeidsprosessen ”trengs”. Et eksempel på dette er dersom Leverandøren skal bygge en ”skid” med påmontert utstyr av en eller annen art,⁴⁴ så innebærer dette at stålrør og lignende må måles og kuttes til slik at dette kan settes sammen til en skid. Stålrørene er da normalt ikke ferdig tilvirket når de ankommer byggeplassen. Disse stålrørene må likevel klart være omfattet av materialbegrepet i avtalen ettersom disse ”trengs” i arbeidet.

Dette innebærer at det alle komponenter som ”trengs” i arbeidsprosessen frem mot sluttresultatet (Kontraktsgjenstanden) er omfattet av materialebegrepet, uavhengig om

³⁷ Kaasen s.75.

³⁸ Kaasen s.75

³⁹ Særlig vedlegg A, E og F.

⁴⁰ F.eks. stålblater, rør og andre grunnleggende byggekomponenter.

⁴¹ F.eks. sveisepinner, bor til borremaskin, osv.

⁴² Se også Kaasen s.76.

⁴³ Kaasen s.539.

⁴⁴ F.eks. en kompressor.

komponenten til slutt skal bli en del av Kontraktsgjenstanden eller ikke. Når materialet er inkorporert i Kontraktsgjenstanden, følger disse naturlig nok Kontraktsgjenstandens eiendomsrettsovergang.

Denne forståelsen av begrepet ”Materialer” favner svært vidt. Det avgjørende spørsmålet blir derfor hvordan definisjonen skal avgrenses. I den forbindelse vises det for det første til at årsakskravet (jfr. ”trengs i Arbeidet”) må forstås i lys av at bestemmelsen gjør unntak fra både ”Selskapets Leveranser” og Leverandørens ”arbeidsredskaper”.

Dette innebærer at de redskapene som Leverandøren bruker på verftet under byggingen (stillaser, sveiseapparater, etc.) ikke omfattes av materialbegrepet. Dette skyldes at arbeidsredskaper normalt har et bredere bruksområde enn det konkrete byggeprosjektet, og at det derfor er naturlig å forstå disse som Leverandørens eiendom. I forlengelsen av dette synspunktet er det også nærliggende å gjøre unntak for utstyr som Leverandøren må kjøpe inn eller tilvirke særskilt for arbeidet med Kontrakten - til tross for at dette for så vidt er ”ting som trengs til Arbeidet”.⁴⁵ Dette leder til følgende presisering: Det forhold at det foreligger årsakssammenheng mellom utstyret og arbeidet som skal utføres etter Kontrakten, er ikke tilstrekkelig til å anse utstyret som ”Materiale”. Det avgjørende er om tingen kan karakteriseres som ”arbeidsredskaper”, hvilket normalt er ting som etter sin art har et bruksområde som strekker seg lengre enn det konkrete arbeidet med Kontraktsgjenstanden, uavhengig om Leverandøren faktisk har bruk for arbeidsredskapet i senere tilvirkningsprosjekter.

Art.1.18 har videre en negativ avgrensning mot ”Selskapets Leveranser”, slik dette er definert i vedlegg G. Selskapet bestiller normalt inn noe materiale og utstyr til Kontraktsgjenstanden før Selskapet bestemmer seg for en leverandør. Dette skyldes hovedsakelig ønsket om å hindre tidstap; noen materialer tar lang tid å få tilvirket i markedet, og det er derfor nødvendig å bestille materialene i god tid før leverandøren

⁴⁵ Kaasen s.76.

begynner sitt arbeid etter Kontrakten.⁴⁶ Disse selskapsleveransene er allerede Selskapets eiendom, og det endres ikke i løpet av tilvirkningsprosessen. Det er følgelig helt naturlig at "Selskapets Leveranser" faller utenfor materialbegrepet og dermed også anvendelsesområde til art.22.1.

Endelig oppstår det et spørsmål om overskuddsmaterialer som ligger igjen på verftet etter Arbeidet blir Selskapets eiendom. Dette beror på om materialene kan sies å være nødvendig ("trengs") til Arbeidet. Ettersom dette materialet rent faktisk ligger igjen etter at Arbeidet er fullført, er det nærliggende å anse at vilkåret ikke er oppfylt. Samtidig får Selskapet eiendomsretten til disse materialene allerede når de ankommer Byggeplass, i all den tid partene da antok at materialene trengtes i Arbeidet. Ordlyden gir her ingen holdepunkter for at Selskapets eiendomsrett opphører fordi materialene likevel ikke viste seg å være nødvendige i Arbeidet. Selskapet vil også ha betalt for disse overskuddsmaterialene,⁴⁷ og det er derfor rimelig å anse Selskapet som eier av overskuddsmaterialene etter kontrakten ved at disse omfattes av materialebegrepet i art.1.18.

2.2.3 Skjæringspunktet for eiendomsrettens overgang: Materialer som er ankommet Byggeplass

Etter NF 07 art.22.1 oppstilles det to alternative kriterier for at Selskapet skal få eiendomsretten til Materialer. Dette skjer enten når materialene ankommer Byggeplass eller når Selskapet har betalt for dem dersom betalingen har skjedd tidligere. I det følgende redegjøres det nærmere for når materialene anses for "å ha kommet til Byggeplass".

I art.1.2 defineres "Byggeplass" som "... *et sted hvor Arbeidet utføres*". Dette omfatter i utgangspunktet ethvert sted hvor Leverandøren utfører Arbeid i henhold til Kontrakten. Ettersom de forskjellige komponentene som inngår i Kontrakts-gjenstanden kan bygges

⁴⁶ I tillegg spiller standardiseringsbehovet (for bl.a. vedlikehold) og markedskreftene inn. Selskapet har ofte bedre forutsetninger for å oppnå en god pris på leveransene. Dette forsterkes ved at Selskapet kan tilpasse anskaffelsen etter prissvingninger i markedet.

⁴⁷ Betalingen av materialet skjer normalt ikke lenge etter de ankommer Byggeplass, jfr. art.20.2 og art.20.3.

på ulike verft, betyr dette at hvert av disse verftene er å anse som Byggeplass, og Materialer som kommer til hver av disse verftene blir Selskapets eiendom etter art.22.1.

Etter ordlyden kreves det imidlertid at Arbeidet er igangsatt (jfr. ”utføres”) for at arbeidsstedet skal anses som en Byggeplass. Utgangspunktet vil da være at arbeidsstedet (verftet) ikke anses som en Byggeplass i perioden *før* og *etter* Arbeidet skal utføres etter Kontrakten.

Denne avgrensningen innebærer at Selskapet f.eks. ikke får eiendomsrett til materialleveranser som ankommer verftet (forsinket) *etter* at Arbeidet er avsluttet, med mindre Selskapet allerede har betalt for disse.⁴⁸ En slik fortolkning av ordlyden er også i tråd med formålet til bestemmelsen; Når Kontraktsgjenstanden allerede er ferdigstilt har Selskapet ikke lengre behov for materialleveransen.

Dette vil imidlertid kunne stille seg annerledes dersom materialene ankommer verftet *før* Arbeid starter opp.⁴⁹ Ordlyden tilsier også her at materialene ikke blir Selskapets eiendom, med mindre han har betalt for disse. Samtidig er det på det rene at materialene ”trengs i Arbeidet” etter art.1.18 på det faktiske leveringstidspunktet. Det er følgelig nærliggende at Leverandøren må være forpliktet til å oppbevare materialene i påventet av at byggearbeidene starter opp. Denne omsorgsforpliktelsen følger ikke eksplisitt av Kontrakten, men må trolig kunne anses som en mer grunnleggende kontrakts- eller lojalitetsforpliktelse for Leverandøren. Det er også på det rene at det er på dette verftet Arbeid skal utføres, og at Leverandøren må få levert materialer til verftet for å starte utførelsen. Det er følgelig nærliggende at omsorgsforpliktelsen faller inn under den vide definisjonen av ”Arbeidet” etter Kontrakten,⁵⁰ slik at verftet må anses som en ”Byggeplass” i relasjon til art.1.2. En slik fortolkning er også i tråd med formålet bak art.22.1. Standpunktet er imidlertid ikke sikkert.

⁴⁸ Dette følger også av definisjonen av ”Materialer” i art.1.18. Ettersom materialleveransen ikke ”trengs i Arbeidet” når disse ankommer leverandørens verft, jfr. avsnitt 2.2.2.

⁴⁹ Det f.eks. tenkes at Leverandøren anskaffer Materialene før byggearbeidene på verft skal igangsettes etter Kontrakten.

⁵⁰ Kaasen s.75.

Kontrakten definerer ikke nærmere hva som skal til for å anse materialet for å ha kommet til Byggeplass. Som en følge kan det tenkes å oppstå utfordrende grensedragninger: Er Materialene å anse for å ha ankommet byggeplassen i det traileren kjører gjennom porten til verftet, er det når Materialet er lastet ut av traileren, eller er det når materialet er lagret og individualisert?

Dette spørsmålet må sees i sammenheng med Leverandørens forpliktelse etter art.22.1 andre ledd:

”Så snart Materialer og Selskapets Leveranser kommer til Byggeplass, skal Leverandøren merke disse med identifikasjonsnummer og Selskapets navn, og så vidt mulig holde dem adskilt fra andre ting.”

Etter bestemmelsens er Leverandøren forpliktet til å identifisere (merke) materialene straks disse ankommer byggeplassen. Dette må innebære at materialene anses for å ha kommet Byggeplass allerede *før* disse blir identifisert av Leverandøren. Uttrykket ”kommer til Byggeplass” må dermed tolkes strengt. Det avgjørende for eiendomsrettens overgang må derfor være om materialene fysisk er kommet inn på byggeplassens område. Leverandørens individualisering har dermed ingen *rettslig* betydning for Selskapets eiendomsrett til materiale etter Kontrakten, men vil trolig ha direkte betydning for rettsvernsvilkårene ovenfor Leverandørens kreditorer.⁵¹

2.2.4 Det alternative skjæringstidspunktet: Materialer som er betalt, men som ikke er kommet til Byggeplass

Det andre alternativet for eiendomsrettens overgang er knyttet til Selskapets betaling av materialene. Dette fremgår av formuleringen ”... *eller når Selskapet har betalt dem, dersom betalingen har skjedd tidligere.*”

Dette alternativet får altså kun selvstendig betydning der Selskapet har betalt for materialene før disse er levert Byggeplass. Det avgjørende er at Selskapet har dekket den post på en faktura som spesifikt omfatter de aktuelle materialene. Etter den

⁵¹ Avsnitt 3.3 og 4.3.6.

vanligste faktureringsordningen, innebærer dette at Selskapet ikke får faktura fra Leverandøren før etter at Materialene er levert verftet.⁵² Selskapet vil derfor som regel bli eier av Materiale etter Kontrakten før disse betales. Det er derfor sjeldent at dette alternativet for eiendomsrettsovergang blir utslagsgivende.

Dette alternative kriteriet for eiendomsrettsovergangen vil først og fremst kunne få selvstendig betydning der Leverandøren har flere verft og får materialet levert til ett av verftene før de sendes videre til nybygg som bygges på et annet verft. Dette vil i praksis sjeldent skje, men det kan tenkes situasjoner der det vil være rimeligere å få alle materialene fra en underleverandør levert til et av verftene, for å så levere disse videre til de øvrige.⁵³

NF 07 regulerer ikke særskilt når betaling anses for å ha skjedd.⁵⁴ Dersom man ikke har holdepunkter i Kontrakten, må bestemmelsen derfor på dette punktet utfylles at de alminnelige reglene om oppfyllelse av pengeforpliktelser. Den tradisjonelle oppfatningen når betalingen skjer ved betalingsoverføring, er at betalingen anses å ha skjedd når beløpet er godskrevet Selskapets foreskrevne konto – dvs. når det er etablert en fordring mot finansinstitusjonen som gir kreditor rett til å få beløpet utbetalt.⁵⁵

2.2.5 Oppsummerende betraktninger

Fremstillingen ovenfor viser at partenes regulering av eiendomsrettsovergangen er utformet for å minimere Selskapets risiko for tap ved Leverandørens konkurs. Dette skjer ved at Selskapet blir eier av Kontraktsgjenstanden når denne tilvirkes. Det eksisterer således intet mellomstadium der Leverandøren er eier av denne. For Materialer kan det riktignok tenkes at Leverandøren vil være eier av Materialer før eiendomsretten overføres til Selskapet, men også her vil det eiendomsretten i praksis overføres til Selskapet på et svært tidlig tidspunkt (levering til byggeplassen eller Selskapets betaling).

⁵² NF 07 art.20.2 a)

⁵³ Her vil Selskapet trolig ikke få eiendomsretten til Materialene etter vilkåret for levering til Byggeplass. Dette skyldes at materialene her blir levert til et annet verft enn der Kontraktsgjenstanden bygges, slik at det aldri skal foregå ”Arbeidet” ved det aktuelle verftet. Dermed skiller denne situasjonen seg fra det tilfellet hvor Materialer ankommer verftet hvor byggingen skal skje *før* ”Arbeidet” er startet opp, se avsnitt 2.2.3.

⁵⁴ Vedlegg B kan imidlertid gjøre det, jfr. Kaasen s.507.

⁵⁵ Hagstrøm s.221 for nærmere redegjørelse.

Samtidig kan Selskapets rettigheter overfor konkursboet som nevnt ikke vurderes adskilt fra rettsvernsvilkårene for Kontraktsgjenstanden og dens materialer. I det følgende drøftes derfor spørsmålet om hvilke muligheter Selskapet har for å sikre seg rettsvern for sin eiendomsrett til Kontraktsgjenstanden og dens materiale etter NF 07.

3 Rettsvern for eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og materiale ved registrering i skipsbyggingsregisteret

3.1 Innledning og alminnelige utgangspunkter

Det naturlige utgangspunktet er at avtalen mellom partene er nok til å gi kjøperen vern ved selgerens konkurs. At avtalen mellom partene er tilstrekkelig rettsvernakt kan begrunnes i det grunnleggende prinsippet om at "ingen kan overføre større rett enn han selv har".⁵⁶ Dette avtaleprinsippet har bl.a. gitt seg utslag i dekningsloven §2-2 som gir kreditorene, som et utgangspunkt, kun rett til å ta beslag i de formuesgoder som "tilhører" skyldneren på konkurstidspunktet. Det rettslige utgangspunktet må dermed være at boet kun kan ta beslag i de formuesgodene som Leverandøren eier på konkurstidspunktet. Dette innebærer, som et utgangspunkt, at boet ikke kan ta beslag i rettighetene Selskapet har i kontraktsgjenstanden og dens materialer etter kontrakten med Leverandøren.

En nært forestående konkursmulighet stiller imidlertid debitor i en svært presset situasjon, hvor hans hederlighet settes på prøve.⁵⁷ For å unndra midler fra kreditorene vil debitor kunne hevde at verdier på hans hånd allerede er overført til en tredjeperson ved hjelp av oppkonstruerte avtaler eller antedateringer, for å unngå at kreditor tar beslag i disse. Debitor kan også gjemme bort verdier rent fysisk og plassere midler i banker mv. i utlandet. Videre kan det være fristende å overføre verdier til bestemte kreditorer i håp om å få gjengjeldelser senere. Faren for kreditorsvik ved en nærstående

⁵⁶ Falkanger s.479. En tilnærmet lik formulering finnes i gbl. §25, som må sees som utslag av et generelt prinsipp.

⁵⁷ Brækhus 3/4 s.41.

konkurs tilsier at det må stilles krav om notoritet for erververens rett. Derfor følger det av sikker rett at det alminnelige utgangspunktet i dekningsloven §2-2 suppleres av rettsvernsreglene.⁵⁸ Kreditorenes beslagsrett utvides dermed til å omfatte verdier debitor har disponert over i de tilfeller kjøperen (suksessoren) ikke har gjennomført den adekvate rettsvernsakt som skal sikre notoritet for disposisjonen.

Hvilken rettsvernsakt som må benyttes, varierer etter arten av formuesgode som erverves og måten det erverves på. I norsk rett er den viktigste notoritetsakt registrering av rettsstiftelser i offentlige registre som grunnboken, skipsregisteret, løsøreregisteret m.fl. Formålet med registreringen er å beskytte konkursdebitors kreditorer på konkurstidspunktet. Når disse ikke trenger å respektere en ikke-tinglyst eiendomsoverdragelse foretatt av konkursdebitor til fordel for eksempel en kjøper skyldes ikke dette at debitor fortsatt er legitimert som hjemmelshaver, men at kjøpers sitt erverv *mangler* nødvendig notoritet - og *dermed* rettsvern.

Selv om det er opprettet realregister for enkelte viktige og sentrale formuesgoder,⁵⁹ er det som utgangspunkt ingen mulighet for å realregistrere alminnelig løsøre. Begrunnelsen for dette er at realregistrering av alminnelig løsøre ville være samfunnsøkonomisk utjenlig; det ville være praktisk umulig og urasjonelt å gjennomføre en registreringsordning, og det ville medføre at omsetningen av varer ville blitt svært tungvint. I den grad det oppstilles et alminnelig rettsvernkrav for løsøre er dette knyttet til fysisk overlevering av gjenstanden.⁶⁰

Offshoreinnretninger og større seksjoner til slike er – til tross for deres størrelse, betydning og verdi – etter sin art å betrakte som alminnelig løsøre.⁶¹ Dersom Selskapets rettigheter skal ha rettsvern etter overleveringskravet kreves det at Leverandøren er fratatt besittelsen av kontraktsgjenstanden og dens materiale før konkurstidspunktet. Under bygging vil kontraktsgjenstanden og materiale befinne seg på Leverandørens

⁵⁸ NOU 1972:20 s.256: ”Den nærmere grense for beslagsretten i forhold til tredjemann kan man likevel ikke trekke opp i en bestemmelse av denne art; reglene om legitimasjon, rettsvern og omstøtelse kommer inn her, foruten bevisreglene.” og Rt-1997-1050 og Rt-1998-268.

⁵⁹ F.eks. biler, skip, fly og offshoreinnretninger.

⁶⁰ Jfr. Rt-1910-231, Rt-1909-734, Rt-1912-263, Rt-1988-1327, Falkanger s.622, Lilleholt s.194, Andenæs s.180-183 og Brækhus/Hærem s.496-497.

⁶¹ Kaasen s.535.

verft; altså i Leverandørens besittelse. Overleveringskravet vil derfor aldri være oppfylt, verken for kontraktsgjenstanden eller dens materiale, under bygging.

Som nevnt innledningsvis så finnes det i prinsippet to andre muligheter for Selskapet å oppnå rettsvern for eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materiale. For det første finnes det en registreringsordning i sjøloven og for det andre er det med basis i den såkalte ”interesselæren” alminnelig antatt at tilvirkningskontrakter som NF 07 gir rettsvern uten ytterligere rettsvernsakt.⁶²

I det følgende vil det bli gjort rede for vilkårene og virkningene av registreringsordning etter sjøloven §39, og deretter virkningen av at Selskapet ikke har benyttet seg av registreringsordningen - med andre ord om Selskapet kan få rettsvern på andre måter enn ved registrering. Begrunnelsen for at denne rettsvernsakten, registreringsordningen, vil bli gjennomgått før et unntak fra overleveringskravet kan oppstilles for tilvirkningskontrakter etter NF 07, er for det første at det er behov for å avklare om registreringsordningen er obligatorisk – om Selskapet kan få rettsvern på andre måter enn ved registrering – og for det andre kan Selskapets muligheter til å få rettsvern for sin eiendomsrett ved registrering ha betydning for om et unntak fra overleveringskravet kan oppstilles.

3.2 Vilkårene for å registrere kontraktsgjenstanden og byggekontrakten til denne i skipsbyggingsregisteret

Etter sjøloven §39(1) annet punktum kan Selskapet registrere seksjonen (kontraktsgjenstanden) og byggekontrakten til denne i skipsbyggingsregisteret. Temaet i det følgende er å redegjøre nærmere for vilkårene for denne registreringsadgangen.

Registreringsadgangen for fast innretninger, seksjoner og byggekontrakter for slike under bygging er regulert i sjøloven §39(1):⁶³

⁶² Kapittel 4.

⁶³ Reglene om registreringsadgangen for faste innretninger er endret en rekke ganger siden den først kom ved lov av 7. april. 1972. For en oversikt, se Falkanger i Norsk Lovkommentar (6. utg.) bind 2 s.2394 note 41.

”Faste innretninger under bygging her i riket til bruk ved undersøkelse etter eller utnytting, lagring eller transport av undersjøiske naturforekomster eller til hjelp for slik virksomhet og byggekontrakter for slike innretninger kan på begjæring av eieren innføres i skipsbyggingsregisteret, dersom de helt eller delvis skal plasseres på norsk territorium eller den norske del av kontinentalsokkelen, ... Større seksjoner av faste innretninger og byggekontrakter for slike seksjoner kan også innføres i registeret dersom seksjonen skal bygges eller er under bygging her i riket etter særskilt byggekontrakt.”(mine understrekninger)

Bestemmelsens første punktum angir de nærmere vilkårene for å registrere ”fast innretninger” under bygging i Norge,⁶⁴ samt byggekontrakter for slike, mens annet punktum regulerer adgangen til å registrere ”større seksjoner” av faste innretninger og byggekontrakter for slike. Normalt vil det siste alternativet være aktuelt for registrering av kontraktsgjenstander som reguleres av NF 07.⁶⁵ Dette skyldes at ved bygging av en offshore innretning vil de forskjellige seksjonene til innretningen normalt bli delt opp i selvstendige entrepriser som settes ut til forskjellige leverandører under separate kontrakter.

De sentrale vilkårene for registrering etter denne bestemmelsen er at kontraktsgjenstanden oppfyller lovens krav til ”større seksjon av faste innretninger”, at gjenstanden skal bygges ”her i riket”, samt at seksjonen bygges i henhold til ”særskilt byggekontrakt”. Videre kan det reises spørsmål om det er et tilleggsvilkår at innretningen må være ”til bruk ved” petroleumsaktivitetene (undersøkelse, utnytting, osv) som angitt i første punktum, og til hjelp for slik virksomhet som ”helt eller delvis” skjer på norsk territorium eller kontinentalsokkel. Dette spørsmålet drøftes særskilt i avsnitt 3.2.5. I det følgende behandles først de øvrige vilkårene for å registrere etter sjølovens § 39(1) annet punktum.

⁶⁴ Når den faste innretningen er på plass i norsk territorium eller norsk del av sokkelen, kan den registreres i skipsregisteret forutsatt at den *ikke* skal brukes i petroleumsvirksomhet jfr. §39(2). Etter petroleumsloven §6-1 kan Selskapet registrere utvinningstillatelsen og pantsetter Selskapet utvinningstillatelsen vil pantsettelsen også omfatte selve innretningen, hvis denne ikke kan registreres i et annet register jfr. petroleumsloven §6-3.

⁶⁵ Kaasen s.537.

3.2.1 Når er en seksjon en "større seksjon"?

Det første vilkåret for å kunne benytte registreringsordningen etter §39(1) annet punktum, er hvorvidt en seksjon kan anses for å utgjøre en "større seksjoner".⁶⁶

Ordlyden taler for at seksjonen må være av en hvis størrelse og utgjøre en større del av en fast innretning for å kunne registreres. Etter forarbeidene ble formuleringen "større seksjon" valgt for å peke på at det må dreie seg om sentrale og store seksjoner eller deler (moduler) av plattformen.⁶⁷ I den forbindelse nevner forarbeidene et boretårn, flammetårn eller en større løftekrane som eksempel på hva som kan anses som en "større seksjon".

Dette innebærer at de fleste gjenstandene som bygges etter NF 07 vil falle inn under lovens definisjon av "større seksjon". I den forbindelse vises det til at protokollen til NF 07 nettopp fastslår at denne gjelder "større oppdrag om fabrikasjon for leveranser til norsk kontinentalsokkel". Samtidig er det på det rene at verken lovens definisjon eller angivelsen i protokollen, angir noen klar nedre grense for seksjonens størrelse eller kontraktsverdi, slik at det vil kunne oppstå problematiske grensedragninger i tvilstilfeller. Denne problemstillingen vil imidlertid sjeldent oppstå i praksis ettersom det uansett må antas at Selskapet ikke vil se et behov for å registrere seksjoner som kun har en forholdsvis begrenset kontraktsverdi.⁶⁸

3.2.2 Når er en innretningen en "fast innretning"?

Det neste vilkåret om at den større seksjonen må utgjøre en del av en "fast innretning" reiser større grad av tolkningstvil. Definisjonen av hva som er å anse som en innretning er gitt i petroleumsløven §1-6 d). Etter denne bestemmelsen skal en "innretning" forstås som en:

*"installasjon, anlegg og annet utstyr for petroleumsvirksomhet, likevel ikke forsynings- og hjelpefartøy eller skip som transporterer petroleum i bulk. Innretning omfatter også rørledning og kabel når ikke annet er bestemt."*⁶⁹

⁶⁶ Dersom seksjonen ikke er å anse som en "større seksjon", så kan seksjonen fortsatt registreres, men da i tilknytning til en hovedkontrakt etter §39(1) første pkt, jfr. Sjølovkomiteens Innst. VIII s. 61.

⁶⁷ Innst.O.nr.33 (1984-85) s.52.

⁶⁸ Avsnitt 3.5.2.

⁶⁹ Innretningsbegrepet er et samlebegrep. Det omfatter installasjoner, rørledninger, anlegg og annet utstyr som har en naturlig tilknytning til petroleumsvirksomheten, herunder tegninger, planer og annen informasjon i den grad tegningene, planene og informasjonen for øvrig har en slik tilknytning til f.eks.

Denne vide definisjonen av ”innretning” innebærer at det sjeldent vil være tvilsomt om seksjonen skal utgjøre en del av en ”innretning”. Det avgjørende spørsmålet blir derfor hva som skal til for å regne denne som ”fast”.

Ordlyden ”fast innretning” tilsier at den innretningen seksjonen skal inkorporeres i må stå på samme sted og være festet til denne geografiske posisjonen. Det må derfor foretas en grensedracting mot flyttbare innretninger. Dette skillet får direkte betydning for registreringsadgangen, ettersom byggekontrakter for seksjoner til flyttbare innretninger ikke kan registreres separat.⁷⁰

I forarbeidene påpekes det at sontringen mellom faste og flyttbare innretninger vil kunne by på vansker, bl.a. fordi enkelte innretninger som i utgangspunktet anses som faste likevel vil kunne flyttes.⁷¹ Omvendt vil enkelte flyttbare innretninger kunne framtre som stasjonære. Om en innretning skal anses å høre til den ene eller den andre kategorien må avgjøres ut fra formålet med innretningen; hvilke funksjoner den har tenkt å ivareta.⁷²

Heller ikke dette vurderingstemaet er enkelt å anvende. Da loven ble gitt utgjorde de tradisjonelle, (bunn-) faste innretningene en betydelig andel av leveransene til sokkelen. I dag utfører flyttbare innretninger i langt større grad de operasjonene som tidligere ble utført av faste innretninger, som f.eks. flyttbare produksjonsplattformer, boligkvarterer, osv. Typisk brukes også flyttbare produksjonsplattformer i en overgangsperiode til et fast produksjonsanlegg blir ferdigstilt, eller på mer permanent basis ettersom funnets størrelse gjør det uhensiktsmessig å sette opp en fast innretning på stedet.

Dette er etter mitt skjønn ikke uproblematisk, og det kan diskuteres om lovens sontring er i tråd med den teknologiske utviklingen på sokkelen – når stadig flere felt bygges ut

installasjoner, anlegg etc. at de kan sies å være nødvendige for f.eks. anvendelse av installasjonen eller anlegget eller på annen måte bør følge disse, jfr. Ot.prp. nr. 43 (1995-96) s.30.

⁷⁰ Jfr. sjøloven §507. I Innst.O.nr.33 (1984-85) s.52, ble det kun åpnet opp for separat registrering av seksjoner til faste innretninger. Det ble imidlertid pekt på at det ved en senere anledning også kunne være behov for å se på mulighetene for separat registrering av seksjoner til flyttbare innretninger.

⁷¹ Ot.prp.nr.3 (1978-1979) s.7.

⁷² Ot.prp.nr.3 (1978-1979) s.8 og NOU 1976:59 s.21.

og betjenes av flyttbare innretninger. I en registrerings- og rettsvernssammenheng er det i det minste vanskelig å se gode grunner som taler for et strengt skille mellom innretninger som etter sin art er ”faste”, og innretninger som etter sin art er ”flyttbare”.

Både lovens ordlyd og uttalelsene i forarbeidene tilsier imidlertid at en innretning som betjener en fast funksjon i en overgangsperiode inntil et fast produksjonsanlegg blir ferdigstilt, er å anse som en flyttbar innretning. Innretningens driftsfunksjon isolert sett er derfor i liten grad avgjørende for fastsettelsen av om innretningen skal anses som en flyttbar eller en fast innretning.

Dette synspunktet har også støtte i forarbeidene til petroleumsloven §30, nå §5-6, som regulerer statens overtakelse av faste innretninger. I den forbindelse utaler forarbeidene at ”[s]like plattformer er konstruert og bygget med sikte på bruk for det feltet de er plassert”.⁷³ Videre definerer forarbeidene ”flyttbare innretninger” slik:

*”En flyttbar innretning kjennetegnes av at den er konstruert med tanke på utnyttelse av flere enn ett felt, og at dens tekniske utforming gjør flytting med sikte på fortsatt bruk i petroleumsvirksomhet teknisk og økonomisk påregnelig og sannsynlig.”*⁷⁴

Dette leder til en slutning om at det må foretas en helhetsvurdering av den aktuelle innretningen, der det avgjørende for registreringsadgangen er om innretningen etter sin art er ment å ha en *permanent* plassering. Dette innebærer at dersom innretningen er ment å betjene en permanent driftsfunksjon, for en lengre periode, må den anses som en ”fast innretning”.⁷⁵

3.2.3 Hva ligger det i vilkåret om at seksjonen må bygges etter ”særskilt byggekontrakt”?

Neste vilkåret er at seksjonen må bygges etter ”særskilt byggekontrakt”. Etter forarbeidene skal ”særskilt byggekontrakt” forstås slik at hvis flere seksjoner bygges i

⁷³ Ot.prp.nr.43 (1995-96) s.54.

⁷⁴ L.c.

⁷⁵ Forarbeidene til petroleumsloven nevner Ula-, Gyda-, Statfjord- og Gullfaksplattformene som eksempler på faste innretninger, jfr. L.c.

henhold til en byggekontrakt, er det ikke adgang til å skille ut en av disse seksjonene for særskilt registrering.⁷⁶ Dette innebærer at dersom Leverandøren etter kontrakten skal bygge tre seksjoner, vil registreringen av byggekontrakten omfatte alle tre seksjonene.

3.2.4 Byggingens tilknytning til riket

Det siste vilkåret etter §39(1) annet punktum er at kontraktsgjenstanden skal bygges ”her i riket” levner normalt liten tolkningstvil. Dette vilkåret for registrering i skipsbyggingsregisteret er begrunnet i at en adgang til å registrere skip/innretninger/seksjoner som bygges i utlandet ville medføre en falsk trygghetsfølelse for rettighetshavere i seksjonen hvis leverandøren i utlandet går konkurs.⁷⁷ Grunnen til dette er at utenlandske domstoler i en eventuell konflikt ville ha anvendt loven i byggelandet, og at registreringen i Norge ville være uten betydning.

Riktignok kan det stilles spørsmål ved hvorvidt lovens vilkår er oppfylt dersom Leverandøren bygger *deler* av seksjonen i utlandet. Dette er ingen upraktisk situasjon, ettersom underleverandører ofte stiller med underleveranser til byggingen av seksjonen i Norge. Etter mitt skjønn må det imidlertid være adgang til å registrere seksjonen i disse tilfellene. Den motsatte løsningen vil medføre en betydelig begrensning av registreringsadgangen, og det er vanskelig å se at disse praktiske situasjonene skal unntas uten at dette fremgår uttrykkelig av loven eller forarbeidene.

Et tilsvarende synspunkt er fremmet av Kaasen, som uttaler at ”[d]et avgjørende for registreringsadgangen må være om hovedkontrakten... er inngått med en norsk leverandør.”⁷⁸ Det forhold at kontrakten er inngått med en norsk leverandør kan alene ikke begrunne en registreringsadgang etter bestemmelsen, men Kaasen må trolig på dette punktet forstås slik at den norske leverandøren faktisk utfører bygging ”i riket”.

Det kan også diskuteres om Kaasen her trekker standpunktet for langt. Ordlyden i bestemmelsen åpner i utgangspunktet ikke for registrering av seksjonen dersom denne bygges i utlandet. Det bør derfor utvises varsomhet med å gjøre registreringsadgangen

⁷⁶ Jfr. Innst.O.nr.33 (1984-85) s.23-24.

⁷⁷ jfr. Sjølovkomiteens Innst.VI s.82.

⁷⁸ Kaasen s.536 (note 72).

for vid. Det oppfattes at dette også har støtte i de hensynene som er trukket frem i forarbeidene, hvilke innebærer at det trolig må kreves at størsteparten, eller i alle fall en vesentlig del av seksjonen, rent faktisk bygges i Norge for at Selskapet skal kunne registrere seksjonen eller byggekontrakten til denne.

3.2.5 Oppstilles det krav om at seksjonen skal bli en del av en fast innretning for en bestemt bruk og plassering?

Etter § 39(1) første punktum, er det et vilkår at den faste innretningen skal brukes til ”undersøkelse, utnytting, lagring eller transport av undersjøisk naturforekomster eller til hjelp for slik virksomhet og som skal plasseres helt eller delvis på norsk territorium eller den norske del av kontinentalsokkelen”, for å kunne registrere den eller byggekontrakter for slike i skipsbyggingsregisteret.

Tilsvarende krav følger ikke uttrykkelig av ordlyden i annet punktum for ”større seksjoner”. Spørsmålet blir derfor om det er et vilkår for registrering at seksjonen må bli en del av en fast innretning som skal plasseres helt eller delvis på norsk territorium eller den norske del av kontinentalsokkelen, og at seksjonen blir en del av en fast innretning som skal brukes til de angitte formålene i første punktum.

Det følger av ordlyden i annet punktum at større seksjoner av faste innretninger og byggekontrakter for slike seksjoner ”også” kan innføres i registeret. Det er derfor nærliggende å tolke ordlyden som et tillegg til adgangen til å registrere faste innretninger under bygging. Dette innebærer at det kun er adgang til å registrere større seksjoner av slike faste innretninger som nevnt i første punktum.

Samtidig kan ordlyden tolkes slik at så lenge seksjonene bygges i riket, er lovens vilkår oppfylt – uavhengig av om innretningen som seksjonen er ment for oppfyller tilknytningsvilkårene i første ledd annet punktum. Dette innebærer at Selskapet kan registrere seksjoner og byggekontrakter dersom den faste innretningen skal plasseres i utlandet eller brukes til annet enn petroleumsformål.

Ordlyden i §39(1) annet punktum taler for at annet punktum må ses i sammenheng med første punktum – altså at det kun er adgang til å registrere større seksjoner av slike faste

innretninger som nevnt i første punktum. Forarbeidene taler for samme forståelse av bestemmelsen.⁷⁹ Det foreligger ingen rettspraksis på område, men rettskildesituasjonen etterlater liten tvil om at seksjonen også må oppfylle vilkårene i første ledd første punktum for å kunne registrere seksjonen eller byggekontrakten for denne separat i skipsbyggingsregisteret.

3.3 Virkningen av at Selskapet har registrert seksjonen eller byggekontrakten for seksjonen i skipsbyggingsregisteret

Dersom Selskapet registrerer seksjonen eller byggekontrakten til den i skipsbyggingsregisteret, sørger registreringen for notoritet vedrørende disposisjonen gjort av Leverandøren i tiden før konkursen, og gir Selskapet rettsvern for den registrerte disposisjonen overfor leverandørens konkursbo jfr. sjøloven §39(1) jfr. §25.

Tema i det følgende er *virkningen* av at Selskapet har foretatt registrering av seksjonen og byggekontrakten i skipsbyggingsregisteret. Den gjennomgående problemstillingen vil være å kartlegge om Selskapet får rettsvern for sin eiendomsrett til kontraktsgjenstanden og dens materiale etter avtalen, ved å registrere hhv. seksjonen eller byggekontrakten i skipsbyggingsregisteret.

3.3.1 Virkning av at seksjonen er registrert i skipsbyggingsregisteret

Det rettslige spørsmålet er om Selskapet får rettsvern for eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materiale etter avtalen, ved å registrere seksjonen i skipsbyggingsregisteret.

Sjøloven § 39(1) annet punktum lyder:

”større seksjoner av faste innretninger... kan også innføres i registeret...”

Etter ordlyden er det altså seksjonen som sådan som kan registreres, og som gis rettsvern ved registreringen. Hvilken rett rettighetshaver har rettsvern for, må avgjøres etter hva som er registrert. Dersom Selskapet har registrert eiendomsrett til kontraktsgjenstanden i skipsbyggingsregisteret og byggekontrakten mellom partene gir

⁷⁹ Innst.O.nr.33 (1984-85) s.51. Lovens formål var kun å åpne for separatregistrering av seksjoner.

Selskapet eiendomsrett til kontraktsgjenstanden, kan Selskapet uten videre kreve kontraktsgjenstanden i den stand den befinner seg utlevert av boet, jfr. sjøloven §39 jfr. §25.⁸⁰

Fra et praktisk perspektiv innebærer imidlertid en separatistrett til kontraktsgjenstanden - slik denne foreligger på konkurstidspunktet – at Selskapet selv må ferdigstille seksjonen for å kunne utnytte denne til sitt tiltenkte formål. For å forhindre både tidstap og betydelige merkostnader, er det i den forbindelse viktig for Selskapet å kunne nyttiggjøre seg av de materialene som Selskapet har eiendomsretten til etter byggekontrakten. Dermed vil spørsmålet være om Selskapets rettsvern ved registrering av eiendomsretten til kontraktsgjenstanden også gir rettsvern for eiendomsretten til materialene.

Det er på det rene at stålrør, stålblader og andre materialer som i ulik grad er bearbeidet av Leverandøren, men som ennå ikke er inkorporert i kontraktsgjenstanden, ikke kan anses som en ”større seksjon” etter ordlyden i sjøloven §39. Det er således ikke mulig å registrere materialer særskilt i skipsbyggingsregisteret. Selskapets rettsvern må dermed bygge på en utvidende tolkning av seksjonsbegrepet, slik at dette uttrykket også omfatter materiale som Selskapet har eiendomsrett til etter kontrakten.

En slik utvidende tolkning finner en viss støtte i forarbeidene til bestemmelsen.⁸¹ Begrunnelsen for at det ble åpnet adgang til å registrere seksjoner separat var først og fremst hensynet til å bedre Selskapets mulighet til å oppnå rettsvern for sin eiendomsrett under bygging. Ved å tolke ”seksjoner” utvidende til også å omfatte materialer, vil dette bidra til å styrke formålet om å bedre rettsvernsmulighetene for Selskapet under bygging. Et slikt tolkningsresultat finner også støtte i juridisk teori; Selvig har blant annet tatt til ordet for å tolke ”seksjonen” utvidende slik at det omfatter kontraktsgjenstanden med materialer slik det befinner seg på verftet.⁸²

⁸⁰ Forutsatt at boet ikke vil fullføre byggingen i samsvar med kontrakten; altså tre inn i avtalen jfr. dekningsloven §7-3 jfr §7-4.

⁸¹ Innst.O.nr.33 (1984-85) s.51-52.

⁸² Selvig s.VIII. Selvig bruker imidlertid begrepet ”nybygg” som et samlebegrep for både skip og innretning som bygges.

Reglene i sjøloven §§41-44 får tilsvarende anvendelse så langt de passer, jfr. §39(3) andre punktum.⁸³ Disse bestemmelsene regulerer stiftelsesvilkår, omfang og opphør av panterett i skip, faste innretninger, seksjoner mv. I den forbindelse vises det til at panterettens omfang ved registrering av pant i seksjonen, reguleres av §43 som lyder:

”Blir ikke annet avtalt, omfatter panteretten også materiale og utstyr som befinner seg på hovedverkstedets område, eventuelt på verksted som bygger hovedmaskineri eller større seksjon av skroget, forutsatt at materialene eller utstyret ved merking eller på annen måte er tydelig identifisert som bestemt til å inkorporeres i skipet...” (mine understrekninger)

Ettersom bestemmelsen får tilsvarende anvendelse for særskilt panterett i seksjoner,⁸⁴ vil panthaver dermed kunne kreve å få både seksjonen og materialene som ligger bl.a. på byggeplass og som er tydelig identifisert, utlevert fra boet ved å registrere pantet i seksjonen. Dette gjelder både ved Selskapets og Leverandørens konkurs – forutsatt at Selskapet i det sistnevnte tilfellet ikke har separatistrett til materialene.

Det kan her argumenteres for at den samme regelen også burde gjelde dersom Selskapet har registrert en eiendomsrett til seksjonen. Hensynet til at de samme byggematerialene bør behandles likt i tilnærmede like situasjoner (regelharmonis), tilsier at materialer burde være omfattet av den registrerte eiendomsretten til seksjonen.

Et argument som kan tenkes mot å la separatistretten omfatte materialene, er at behovet for å få rettsvern for materialene er betydelig mindre enn for selve seksjonen.

Materialene er normalt genusytelser som det ikke vil ta Selskapet lang tid å gjenskaffe på markedet.⁸⁵ Forsinkelsestapet det vil medføre Selskapet å kjøpe inn nye materialer vil derfor som regel ikke være av betydelig omfang.

⁸³ Jfr. Sjølovkomiteens Innst.VI, til sjøloven §265, nå §43, heter det at: ”Reglene om at panteretten omfatter materialet m.v., bør gjelde alle skip og innretninger som kan pantsettes på byggestadiet eller kontraktstadiet [...], også ved seksjonsbygging.”, s.92. Det var ingen merknader til denne bestemmelsen i de senere forarbeidene jfr. Ot.prp.nr.32 (1970-71) s.51 og Innst.O.VIII (1971-72) s.9.

⁸⁴ Jfr. sjøloven §39(3) første punktum.

⁸⁵ Mye av materiale vil også være species varer og som kan ta tid å få gjenskaffet på markedet, men disse er ofte selskapsleveranser, se avsnitt 2.2.2.

Videre vises det til, i favør av at materialer er omfattet av separatistretten i seksjonen, at det i skjemaet for registreringen av seksjonen åpnes for å angi hvilke type byggematerialer som skal brukes til seksjonen.⁸⁶ Dette skaper i det minste en forventning om at materialene omfattes av registreringen, selv om den rettskildemessige vekten av dette forholdet er begrenset. Et mer tungtveiende hensyn er at faren for kreditorsvik ikke er noe større ved at Selskapet gis separatistrett i materialene på samme vilkår som panthaver.

Samlet taler disse momentene med styrke for å tolke ”seksjonen” utvidende slik at den gis samme omfang som en registrert panterett, jfr. §43(2). Det er få avgjørende argumenter mot en slik løsning, og det må følgelig konkluderes med at Selskapets registrering av eiendomsretten til seksjonen gis anvendelse også for materialene som skal benyttes til seksjonen.

Paragraf 43(2) oppstiller imidlertid to vilkår for at panteretten skal omfatte materiale ved pantsettelse av seksjonen. For det første må materialet være ”tydelig identifisert” som bestemt til å inkorporeres i seksjonen. For det andre må materialene ligge på ”hovedverkstedets område, eventuelt på verksted som bygger hovedmaskineri eller større seksjon av skroget” for at de skal omfattes av panteretten i seksjonen.

Spørsmålet er om det også må stilles krav om individualisering av materialene for at Selskapet skal få rettsvern for sin eiendomsrett til materialene ved å registrere seksjonen. Individualiseringskravet begrunnes i alminnelighet med faren for kreditorsvik.⁸⁷ Ved genusytelser vil faren for kreditorsvik være større enn ved speciesytelser, slik som selve kontraktsgjenstanden.⁸⁸ Dersom verftet har flere tilvirkningsoppdrag parallelt, og kun enkelte av bestillerne har registrert seksjonen, vil det være vanskelig å vite hvilke materiale som det er tatt separatistrett i. Det vil være forholdsvis enkelt for Leverandøren å tilgodese sine kunder på bekostning av hans øvrige kreditorer – for

⁸⁶ Jfr. samtale med skipsbyggingsregisteret (Ole Kammerund) 2. april 2012: Det aktuelle registreringsskjemaet som benyttes inneholder en rubrikk for å registrere byggematerialer til seksjonen.

⁸⁷ Se bl.a. Falkanger s.625.

⁸⁸ Se Hagstrøm for en nærmere oversikt over genus- og speciesytelser, s.119.

eksempel ved å føre opp materialene til de bestillerne som ikke har registrert egne seksjoner på oppdragslister til bestillere som har registrert sin seksjon.

Imidlertid vil det være vanskelig å fingere et annet eierforhold til materialene enn det som følger av avtalen både p.g.a. den omfattende dokumentasjon av materialene - for eksempel må materialene spesifiseres i fakturaen for at Selskapet etter avtalen skal være forpliktet til å betale for materialene.⁸⁹

Det er et grunnleggende prinsipp at genus varer må individualiseres for at kjøper skal kunne ha separatistrett i disse etter den alminnelige interesselæren,⁹⁰ og det samme burde gjelde for Selskapets separatistrett etter sjøloven §39, for materialene i begge situasjonene er hos Leverandøren.

Konklusjonen må dermed være at Selskapet må individualisere materialene for å kunne kreve separatistrett i disse ved registrering av eiendomsretten av seksjonen.

Spørsmålet blir etter dette hva individualiseringskravet mer konkret innebærer. Etter § 43 må materialene være ”tydelig identifisert som bestemt til å inkorporeres” i seksjonen. Dette er i bestemmelsens annet ledd spesifisert til at materialene ved ”merking eller på annen måte” må være tydelig identifisert som bestemt til å inkorporeres i seksjonen. Etter forarbeidene er det avgjørende for identifiseringskravet om materialene selv fremtrer som bestemt til vedkommende seksjon.⁹¹

Dette kravet til individualisering stemmer også godt overens med individualiseringskravet etter interesselæren.⁹² Dette betyr at påføring av byggenummer og Selskapets navn normalt vil være tilstrekkelig for å sikre Selskapet rettsvernet jfr. ”merking”. Individualiseringsvilkåret vil også måtte anses for være oppfylt dersom materialene for eksempel holdes adskilt fra de øvrige materialer på byggeplassen, og

⁸⁹ NF 07 art.20.2 c) jfr. art 20.3 b).

⁹⁰ Avsnitt 4.3.6.

⁹¹ Sjølovkomiteens Innst.VI s.92-93.

⁹² Rt-1910-231, Rt-1912-263, Brækhus/Hærem s.513-517, Falkanger s.625, Andenæs s.186 og Lilleholt s.199.

denne adskillelsen nettopp tydelig markerer at materialene er ment til bruk for den registrerte seksjonen, jfr. ”på annen måte”.

Etter NF 07 art.22.1(2) skal Leverandøren merke materiale med identifikasjonsnummer og Selskapets navn, og denne identifisering må følgelig anses for å oppfylle identifiseringskravet som §39 stiller.

Det andre vilkåret som §43(2) oppstiller for at materiale skal være omfattet av panteretten i seksjonen, er at materialet må befinne seg på ”hovedverkstedets område, eventuelt på verksted som bygger hovedmaskineri eller større seksjon av skroget”.

Det konstateres i den forbindelse at ”Hovedverkstedet” og ”Byggeplass” må anses for å bety det samme og at Selskapet dermed får rettsvern for den avtalte eiendomsretten i materialene som er ankommet Byggeplass etter NF 07.

Spørsmålet er heretter om eiendomsretten til seksjonen også omfatter *betalte* materialer som Selskapet har eiendomsretten til etter kontrakten, selv om disse ennå ikke er ankommet Byggeplass. Som nevnt, vil Selskapet normalt betale etter materialene er ankommet Byggeplass, men det kan tenkes situasjoner der materialene er levert til et av Leverandørens andre verft, og at Selskapet betaler for disse før de blir sendt videre til Byggeplass.⁹³

Etter §43(1) jfr. (2) kan materialer som ligger på verksted som bygger hovedmaskineri eller større seksjon av skrog omfattes av panteretten til seksjonen hvis det er avtalt og disse verkstedene er i Norge. Siden loven åpner opp for at materialer som ligger på byggeplasser hos underleverandører omfattes av panteretten til seksjonen, vil det være lite betenkelig å la rettsvernet for eiendomsretten også omfatte materiale som ligger på et av de andre verftene til Leverandøren når det gjelder hensynet til faren for kreditorsvik.⁹⁴ Løsningen må derfor være at Selskapet får separatistrett til debetalte

⁹³ Avsnitt 2.2.4.

⁹⁴ Det kan tenkes at Selskapets separatistrett i materialene vil komme i konflikt med underleverandørers salgspant. Denne problemstillingen faller utenfor oppgavens tema og jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på dette. Viser imidlertid til at Leverandøren ikke har anledning til å gi pant i materialer som Selskapet eier, jfr. NF 07 art.22.2.

materialene som er på Leverandørens øvrige verft ved å registrere eiendomsretten til seksjonen. I tillegg må materialene være tilstrekkelig identifisert.

Et siste spørsmål, som det er naturlig å ta opp i denne sammenheng, er hvor langt byggingen av seksjonen må ha kommet før Selskapet skal kunne registrere seksjonen. Dette sier loven ingenting om. Sjølovkomiteen kom i sin innstilling til at registrering skulle tillates så tidlig så mulig slik at det ble mulig å gi finansiering mot pant i seksjonen fra begynnelsen av.⁹⁵ Dette var også bakgrunnen til at man åpnet opp for å kunne registrere byggekontrakter. Det avgjørende for registreringsadgangen bør derfor være at seksjonen kan individualiseres. Dette har også støtte i den juridiske teori.⁹⁶

Konklusjonen er at ved registrering av den avtalte eiendomsretten til seksjonen i skipsbyggingsregistret vil Selskapet få rettsvern både for den avtalte eiendomsretten til seksjonen og dens materiale når byggingen har kommet så lang at det lar seg gjøre å individualisere seksjonen. For materialene gjelder det et tilleggsvilkår om at de er tydelig identifisert som bestemt til å inkorporeres i seksjonen.

3.3.2 Virkning av at byggekontrakten til seksjonen er registrert i skipsbyggingsregisteret

Spørsmålet i det følgende er om Selskapet får rettsvern for eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materiale etter avtalen, ved å registrere byggekontrakten i skipsbyggingsregistret. Ordlyden i §39(1) andre punktum lyder:

”Større seksjoner av faste innretninger og byggekontrakter for slike seksjoner kan også innføres i registeret..”(min understrekning)

Etter ordlyden er det byggekontrakter til større seksjoner som kan registreres i skipsbyggingsregisteret, og at det er denne som får rettsvern overfor leverandørens konkursbo. Selv om det for så vidt er et behov for å få rettsvern for selve byggekontrakten fordi kontrakten kan ha en verdi i seg selv – f.eks. hvis Selskapet har gjort en god avtale – så vil registreringsbehovet i hovedsak være begrunnet i å sikre

⁹⁵ Sjølovkomiteens Innst. VI s.78.

⁹⁶ Brækhus/Hærem s.511.

Selskapets rett til seksjonen allerede fra byggestarten. Dette var også begrunnelsen for at byggekontrakter skulle tillates registrert.⁹⁷ Etter forarbeidene er det byggekontrakten som avgjør hva som kan registreres særskilt og eventuelt pantsettes.⁹⁸ Det uttales i den forbindelse at:

”Registrering av byggekontrakten til seksjonen omfatter derfor også bestillerens rett til seksjonen når byggingen blir påbegynt; er denne rett en separatistrett, går registreringen uten videre over til å gjelde seksjonen etter som det bygges.”

Det foreligger ingen rettspraksis på område. Uttalelsene i forarbeidene er imidlertid fulgt opp i juridisk teori. Selvig hevder at:

*”Ved registrering av byggekontrakten er det derimot kontrakten som sådan som sikres rettsvern overfor verkstedets kreditorer og rettsetterfølgere, men rettsvernet omfatter også bestillerens rett til skipet, eventuelt seksjonen (sjøl §31, 1.ledd). Hvilken «rett» dette er, beror på byggekontraktens innhold.”*⁹⁹

Konklusjonen må være at Selskapet får rettsvern for den avtalte eiendomsretten til selve seksjonen ved registrering av byggekontrakten i skipsbyggingsregisteret.

På tilsvarende måte som ved Selskapets registrering av seksjonen, oppstår det i forlengelse et spørsmål om Selskapet også får separatistrett i materialene som skal inkorporeres i seksjonen ved registrering av byggekontrakten for seksjonen. Som nevnt, legger forarbeidene til grunn at *”[r]egistrering av byggekontrakten til seksjonen omfatter derfor også bestillerens rett til seksjonen når byggingen blir påbegynt...”*. Forarbeidene må tolkes dit hen at Selskapet oppnår rettsvern for alle sine rettigheter som følger av den registrerte byggekontrakten.¹⁰⁰

⁹⁷ Jfr. sjøloven av 1893 §33(4) som ga reglene om skip under bygging tilsvarende anvendelse på bl.a. faste innretninger under bygging, jfr. Sjølovkomiteens Innst.VI s.80-83.

⁹⁸ Jfr. Sjølovkomiteens Innst.VIII s.64 jfr. s.60-61.

⁹⁹ Selvig s.X.

¹⁰⁰ Selv om Selskapet har fått rettsvern for rettighetene sine etter kontrakten ved å registrere den, så er det ikke alle rettigheter som allikevel vil stå seg i en konkurssituasjon. Partene kan ikke avtale at Selskapet har rett til å kreve at boet fullfører kontrakten ved Leverandørens konkurs. Boet velger selv om den vil tre inn i avtalen, jfr. dekningsloven §7-3.

En slik tolkning har også støtte i at formålet med å åpne for registrering av selve byggekontrakten.¹⁰¹ Formålet med bestemmelsen er å gi Selskapet bedre mulighet til å få rettsvern for sine rettigheter etter kontrakten fra begynnelsen av, noe som taler for at registreringen av byggekontrakten også omfatter rettigheter til materialene hvis denne rettigheten følger av byggekontrakten. Teorien gir også en slik støtte av forståelse av regelen.¹⁰²

I tillegg vises det til at sjølovens §43, som regulerer pant i byggekontrakter, er gitt tilsvarende anvendelse for registrering av pant i seksjonskontrakt, jfr. §39(3). I forarbeidene til denne bestemmelsen uttales det at:

*”Pantsettes for eksempel en skipsbyggingskontrakt, vil således panteretten omfatte materialer mv. etter hvert som de blir tilført byggeplass.”*¹⁰³

Hensynet til at de samme byggematerialene bør behandles likt i tilnærmede like situasjoner (regelharmoni), tilsier dermed at Selskapet får rettsvern for eiendomsretten til materialene etter byggekontrakten når denne registreres.

Det konstateres at individualiseringsvilkåret som ble stilt for at materialene skal omfattes av Selskapets separatistrett i seksjonen,¹⁰⁴ også må gjelde for at Selskapet skal ha separatistrett i materialene ved å registrere byggekontrakten.

Konklusjonen er at Selskapet får rettsvern for den avtalte eiendomsretten til materialene ved å registrere byggekontrakten og materialene er tilstrekkelig individualisert.¹⁰⁵

¹⁰¹ Sjølovkomiteens innst.VI s.80.

¹⁰² Kaasen s.536 og Selvig s.VIII.

¹⁰³ Sjølovkomiteens Innst.VI s.92-93.

¹⁰⁴ Avsnitt 3.3.1

¹⁰⁵ Separatistretten omfatter også delbetalinger. Det samme må trolig også gjelde dersom Selskapet kun hadde en avtalt utleveringsrett, se Selvig s.X-XI og Falkanger/Bull s.80.

Det kan også konstateres at byggekontrakten kan registreres straks kontrakten er inngått av partene.¹⁰⁶ Selskapet vil få rettsvern for den avtalte eiendomsretten til seksjonen når bygging påbegynnes og materialene når de er tilstrekkelig identifisert.

Samlet innebærer dette at Selskapet, ved å registrere byggekontrakten, får rettsvern for selve kontrakten, sin avtalte eiendomsrett til kontraktsgjenstanden samt dens materiale, og kan som følge av sin separatistrett kreve dette utlevert fra Leverandørens konkursbo på seksjonskontraktens vilkår. For materialer er det et tilleggsvilkår om at materialene er tilstrekkelig identifisert for inkorporering i seksjonen.

3.3.3 Oppsummerende betraktninger

Det kan etter overnevnte drøftelser konstateres at Selskapet får rettsvern for sin avtalte eiendomsrett til seksjonen og dens materialer som enten har kommet til Byggeplass eller et av Leverandørens øvrige verft, ved å registrere selve seksjon eller ved å registrere byggekontrakten. For materialer gjelder det et tilleggsvilkår om at disse er tilstrekkelig individualisert. Ved å registrere byggekontrakten får Selskapet også rettsvern for selve kontrakten og øvrige rettigheter etter denne, og Selskapet vil oppnå rettsvern for den avtalte eiendomsretten til seksjonen og materialene på et tidligere tidspunkt enn hvis Selskapet registrere seksjonen.¹⁰⁷

3.4 Virkningen av at Selskapet ikke har benyttet seg av registreringsordningen i sjøloven § 39

Det rettslige spørsmålet er om Selskapet *må* benytte seg av registreringsordningen i sjøloven §39 *for å oppnå* rettsvern for eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materiale etter avtalen.

Det følger av ordlyden i sjøloven §39(1) annet punktum at:

¹⁰⁶ Jfr. Sjølovkomiteens Innst.VI s.80 som gjelder skipsbyggingskontrakter og byggekontrakter for faste innretninger, og når sjøloven av 20. juli 1893 nr.1. §372, nå i sjøloven av 24. juni 1994 nr.39, ble utvidet til også å omfatte seksjoner og byggekontrakter for slike, var det ikke ment å gjøre noe forskjell fra byggekontrakter for skip og faste innretninger på dette området, jfr. Innst.O.nr.33 (1984-85) s.50-52.

¹⁰⁷ Jfr. Sjølovkomiteens Innst.VI s.80.

”Større seksjoner av faste innretninger og byggekontrakter for slike seksjoner kan også innføres i registeret..”(min understrekning)

Etter ordlyden er det klart at det ikke er noen plikt for Selskapet å innføre seksjonen eller byggekontrakten under bygging i skipsbyggingsregisteret (jfr. ”kan”).

Formålet med sjøloven §39(1) annet punktum er først og fremst å gi Selskapet mulighet til å stille sikkerhet i kontraktsgjenstanden for låneopptak i banker mv. – dvs. til å finansiere kontraktsgjenstanden under bygging – og for å få rettsvern for sin eiendomsrett etter kontrakten dersom hovedkontrakten oppfylles hos et utenlandsk verft.¹⁰⁸ Det var imidlertid ikke meningen å gjøre noe endring av den fakultative registreringsordningen for seksjoner og faste innretninger.¹⁰⁹

Det foreligger ingen Høyesterettsavgjørelse som omhandler denne problemstillingen. Spørsmålet er imidlertid behandlet i en underrettsdom: I ND 1982 s. 264 (Bomek) skulle Bomek bygge tre moduler til Statfjord C plattformen for en bestiller. Bomek gikk konkurs, og konkursboet nektet å utlevere modulene p.g.a. manglende rettsvern. Bestilleren hadde ikke gjort bruk av sjølovens registreringsordning. Retten mente at rettsvernsreglene for vanlig løsøre da måtte komme til anvendelse. Rettens forståelse av sjøloven på dette punkt hadde klar støtte i ordlyden og forarbeidene.¹¹⁰

I den juridiske teorien er det også bred enighet om at hvis seksjonen eller byggekontrakten ikke er innført i skipsbyggingsregisteret, er forutsetningen at Selskapets rettsvern må vurderes etter reglene om rettsvern for rettighet til alminnelig løsøre.¹¹¹

¹⁰⁸ Innst.O.nr.33 (1984-85) s.50 flg.

¹⁰⁹ I Sjølovkomiteens Innst.VIII, s.63 var registreringen for faste innretninger ment å være fakultativ, og denne registreringsadgangen ble beholdt uendret i Ot.prp.nr 3 (1978-79) s.7, og i Innst.O.nr.33 (1984-85) s.51-52 som åpnet opp for registrering av byggekontrakt til seksjoner samt separat registrering av selve seksjonen.

¹¹⁰ Jfr. Sjølovkomiteens Innst.VI s.84, Innst. VIII s.63, NOU 1976: 59 s.23 og Ot.prp.nr.3 (1978-79) s.7.

¹¹¹ Selvig s.XII, Kaasen s.537, Falkanger s.631-632, Andenæs s.188, Lilleholt s.199 og Sandvik s.460.

Konklusjonen er at registreringsadgangen i sjøloven §39 er fakultativ,¹¹² og at virkningen av at Selskapet ikke har benyttet seg av registreringsordningen er at Selskapets rettvern for sin eiendomsrett etter NF 07 må vurderes etter reglene om kjøp av alminnelig løsøre.

3.5 Oppfyller registreringsordningen for seksjoner sin tiltenkte funksjon?

Et interessant spørsmål i denne forbindelse er hvorvidt registreringsordningen virker etter sin tiltenkte funksjon. For å besvare dette spørsmålet, er det naturlig å først se på formålet med registreringsordningen, og deretter den faktiske bruken av denne.

3.5.1 Registreringsordningens tiltenkte hensikt

Etter en lovendring i 1985 ble registreringsadgangen i sjølovens §372, nåværende §39(1), utvidet til også å omfatte separat registrering av seksjoner og byggekontrakter for slike.¹¹³ Bakgrunnen for endringsforslaget var i følge forarbeidene de praktiske problemene som viste seg når sjølovens system for skip ble anvendt på petroleumsinnretninger.¹¹⁴ Bygging av faste innretninger har en annen kontraktspraksis og finansieringsmønster enn det skipsbygging har.¹¹⁵ Om behovet for registreringen framhever forarbeidene at:

*”Byggeoppdrag for faste offshoreinnretninger vil normalt bli delt opp på selvstendige entrepriser til forskjellige verksteder. Bestilleren vil som regel selv stå for finansieringen og har derfor behov for særskilt registrering av den enkelte byggekontrakt og seksjon. Dette har særlig betydning for eiendomsretten til kontrakten eller seksjonen, men vil også muliggjøre verkstedsfinansiering av det enkelte byggeoppdrag med pant i seksjonen.”*¹¹⁶

I forarbeidene ble det ved lovendringen lagt vekt på at seksjoner av faste innretninger normalt bygges ved forskjellige verft, slik at dersom hovedverkstedet ligger i utlandet

¹¹² Er imidlertid seksjonen eller byggekontrakten registrert i skipsbyggingsregisteret har Selskapet ikke rettvern uten å registrere sine rettigheter, jfr. Sjølovkomiteens Innst.VI, s.84.

¹¹³ Se Innst.O.nr.33 (1984-85).

¹¹⁴ Jfr. Innst.O.nr.33 (1984-85) s.50-52. En endringslov av 7. april 1972 nr.13 til sjøloven ga skip under bygging tilsvarende anvendelse på faste innretninger, dersom de ble bygget eller skulle bygges her i riket, jfr. Sjøloven §33(4) jfr. (1) nr.6, se sjølovkomiteens innst.VIII (1969) s.64.

¹¹⁵ Se nærmere redegjørelse i Innst.O.nr.33 (1984-85) s.51.

¹¹⁶ Innst.O.nr.33 (1984-85) s.51.

vil Selskapet være avskåret fra å kunne registrere seksjonen og seksjonskontrakten i skipsbyggingsregisteret. Dette fører til at Selskapet har behov for særskilt registrering av den enkelte byggekontrakt og den enkelte seksjon.¹¹⁷

Et annet viktig moment som forarbeidene peker på som grunnlag for å endre bestemmelsen til slik den er i dag, er at det ved bygging av seksjoner til offshoreinnretninger ikke alltid er like lett å utpeke en hovedkontrakt slik som det for eksempel er ved skipsbygging.¹¹⁸

En særskilt registrering og pantsetting av en større seksjon gjør det også mulig for Selskapet å få rettsvern for en tilleggsseksjon som skal bygges og deretter festes på den faste innretningen som allerede står på feltet.

3.5.2 Registreringsordningens funksjon i dag

Det er mye som taler for at finansiering mot pant i seksjonen ikke har fått så stor praktisk betydning som uttalelsene i forarbeidene la til grunn. Inntrykket fra bransjen er at byggingen av seksjonene kun finansieres gjennom Selskapets egenkapital, og ikke ved konkret belåning mot sikkerhet i seksjonen.¹¹⁹ Dette tilsier at registreringsadgangen for seksjoner og byggekontrakter for slike, først og fremst har betydning for Selskapets mulighet til å skaffe seg rettsvern for seksjonen.

Bransjen tildeler de fleste av sine seksjonskontrakter til utenlandske leverandører.¹²⁰ Slik at hvis et Selskap gir en seksjonskontrakt til en leverandør i Norge, vil det være behov for separatregistrering av byggekontrakten siden følgelig er stor sannsynlighet for at hovedkontrakten er gitt til en leverandør i utlandet.

¹¹⁷ Se også Selvig s.XIII. Dette var også bakgrunnen for hans brev av 9. november 1984 til Olje- og energidepartementet hvor han hevdet at det var behov for å se på regelverket på nytt, jfr. Innst.O.nr. 33 (1984-85) s.51.

¹¹⁸ Innst.O.nr.33 (1984-85) s.51.

¹¹⁹ Jfr. møte med Statoil (advokat Roar Klausen og Erik Kvanvik Jørgensen) 27. april d.å.

¹²⁰ Jfr. L.c. Statoil opplyser om at de normalt velger leverandører som holder til i Kina, Korea og Midtøsten.

I følge skipsbyggingsregisteret må vi imidlertid helt tilbake til midten av 1990-tallet for å finne en registrering av en faste innretning, seksjon eller byggekontrakter for slike.¹²¹ Til sammenligning er nesten enhver skipsbyggningskontrakt, uavhengig av skipets størrelse, innført i skipsbyggingsregisteret. Bortimot samtlige av disse er beheftet med panteheftelser.¹²² Dette leder til en slutning om at begrunnelsen til den ulike registreringspraksisen først og fremst synes å være forskjellene i finansieringsordningene mellom bransjene.

Det er i den forbindelse på det rene at de fleste fabrikkasjonskontraktene inngås med svært kapitalsterke leverandører, slik at faren for at Leverandøren går konkurs synes å være så liten at Selskapet ikke ser et sterkt registreringsbehov.¹²³

En annen viktig grunn kan være at store deler av Selskapets tap ved Leverandørens konkurs vil være sikret gjennom en bankgaranti og/eller en morselskapsgaranti.¹²⁴

Heller ikke kompleksiteten eller kostnadene knyttet til registrering kan trolig forklare at registreringsordningen ikke benyttes i praksis. Det vises i den forbindelse til at Selskapet kun må fylle ut et meget enkelt og lett tilgjengelig skjema, samt at registreringskostnadene pr. i dag kun er på beskjedne 2742 kroner.¹²⁵ Samtidig kan sjølovens krav om at "eieren" må foreta registreringen gjøre det tungvint for Selskapet å benytte seg av registreringsordningen, ettersom dette trolig innebærer at de øvrige eierne i interessentskapet må forta registreringen i eget navn eller eventuelt samtykke til Selskapets registrering.

Statoil mener også at mindre kontrakter, størrelsesorden 30-50 mill, har et såpass ubetydelig beløp at det ikke er noe poenget med å registrere.¹²⁶ Nå vil imidlertid

¹²¹ Jfr. note 85.

¹²² Jfr. L.c.

¹²³ Jfr. note 118.

¹²⁴ NF 07 art.21. For en nærmere oversikt over garantiens omfang og gyldighetstid etter NF 07, se Kaasen s.522-525.

¹²⁵ Jfr. note 85.

¹²⁶ Jfr. note 118.

seksjoner i denne størrelsesorden neppe være seksjoner som er å anse som ”større seksjoner” etter §39.¹²⁷

Endelig kan det vises til at registreringsbehovet ikke vil være særlig framtreddende dersom Selskapet uansett kan oppnå rettsvern for sin eiendomsrett til kontraktsgjenstanden og dens materialer gjennom et ulovfestet unntak fra overleveringskravet.¹²⁸

Dette leder til en konklusjon om at registreringsordningen etter sjølovens §39 ikke oppfyller sin tiltenkte virkning slik denne er beskrevet i lovens forarbeider. Den mest framtreddende årsaken til dette er at finansieringen i bransjen ikke har endret seg etter loven vedtakelse. I tillegg er Selskapets risiko ved Leverandørens konkurs begrenset. Dette skyldes bl.a. den omstendighet at Leverandørene gjennomgående er kapitalsterke, at det normalt utstedes garantier for Leverandørens forpliktelse, og at Selskapet trolig uansett vil oppnå rettsvern gjennom et ulovfestet unntak fra overleveringskravet.

4 Kan Selskapet sikre seg rettsvern for sin eiendomsrett etter NF 07 uten ytterligere rettsvernstiltak?

4.1 Innledning

Drøftelsen har så langt vist at Selskapet kan sikre seg rettsvern for eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materiale gjennom registrering i skipsregisteret, og at dersom registreringsadgangen ikke er benyttet, må Selskapets rettsvern vurderes etter rettsvernsreglene om kjøp av alminnelig løsøre.¹²⁹ Utgangspunktet, som nevnt, er at rettsvernsvilkåret for rettighet til alminnelig løsøre er overlevering.¹³⁰

Det rettslige spørsmålet er om Selskapet kan sikre seg rettsvern for sin eiendomsrett etter NF 07 under bygging uten at det foretas noen ytterligere rettsvernstiltak, altså

¹²⁷ Avsnitt 3.2.1.

¹²⁸ Kapittel 4.

¹²⁹ Avsnitt 3.4.

¹³⁰ Avsnitt 3.1.

registrering. Med andre ord, hvorvidt det kan oppstilles et særlig unntak fra det alminnelige utgangspunktet om overlevering for tilvirkningskontrakter etter NF 07.¹³¹

I det følgende redegjøres det først kort om overleveringskravets rettslige forankring og det alminnelig aksepterte ulovfestede unntaket; interesselæren, herunder det rettslige grunnlaget for å gjøre unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07. Deretter redegjøres det for relevant rettspraksis på området, samt hvilket standpunkt som er inntatt i juridisk teori. Videre drøftes de to sentrale momentene (kredittmomentet og faren for kreditorsvik) som et eventuelt unntak nødvendigvis må forankres i. Avslutningsvis drøftes andre momenter som også vil kunne spille inn i vurderingen, før det til slutt gis det en oppsummering og konklusjon.

4.2 Overleveringskravets rettslige forankring

Her vil det kort redegjøres for overleveringskravets rettslige forankring som rettsvernsvilkår for kjøp av alminnelig løsøre. Dette vil ha betydning for muligheten til å oppstille et unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07.

Som nevnt, eksisterer det i dag ingen lovregulering av rettsvernkravet for rettigheter til alminnelig løsøre i kjøpsforhold i norsk rett. Det finnes Høyesterettspraksis på område, men praksisen er i hovedsak eldre og den gir ikke noe klart eller entydig svar.¹³²

Den viktigste dommen i så måte er Rt-1910-231 (Ku - dommen). Faktum i saken var at partene hadde inngått avtale om salg av 11 kyr til slakt vinteren 1906-1907. Selgeren skulle beholde kyrne til de var utmelket, men fikk den stipulerte kjøpesummen med det samme. Selgeren gikk konkurs, og 10 av kyrne befant seg da fortsatt hos selgeren. Høyesterett kom under dissens (4-3) til at kjøperen ikke kunne forlange å få kyrne utlevert av boet. I flertallets begrunnelse heter det at når eiendomsrådigheten ikke gikk over på kjøperen ved avtaleslutningen, måtte det for å *”effektueres en virkelig eiendomsoverdragelse senere finde en udlevering sted”*.

I Rt-1912-263 (Jernskrap), kom Høyesterett til motsatt konklusjon, i det Høyesterett fant at det ikke krevdes noe ytterligere rettsvernsakt enn avtalen mellom partene. Faktum i saken var at et norsk skipsbryggeri hadde solgt stålavfall til en kjøper i Danmark. Ved årsskifte 1908-09 lå det ca. 100 tonn stålavfall til avhenting på selgerens tomt, og kjøperen hadde etter en ny avtale med

¹³¹ Forutsetningen er at avtalen gir Selskapet har eiendomsretten slik som i NF 07.

¹³² Rt-1909-734, Rt-1910-231, Rt-1912-263, Rt-1988-1327, RG-1957-577 og RG-1963-492.

skipsbryggeri fått lov til å hente stålavfallet i slutten av februar. Høyesterett kom til at fakturaen over haugens innhold var etter varens art og forholdets natur tilstrekkelig spesifisert. Når kjøperen fikk utsettelse med avhenting, var det naturligvis hans mening at haugen skulle bli liggende for hans regning og risiko. Dommen illustrerer at avtalen mellom partene er nok for å gi kjøperen rettsvern for rettighet til alminnelig løsøre, men at det gjelder et tilleggsvilkår om individualisering for generiske varer.

Den nyeste høyesterettsavgjørelsen på området er Rt-1988-1327 (Reksten). Dommen omhandler rettsvernkravet for gavedisposisjoner som er lovfestet,¹³³ men Høyesterett uttalte seg også om hva som er rettsvernkravet for rettighet til alminnelig løsøre. Det ble i den forbindelse vist at *”ved overføring av fast eiendom kreves det tinglysning ... og ved løsøre kreves det etter sikker rettsoppfatning at gjenstanden bringes ut av avhenderens- debtors – besittelse.”*

I juridisk teori er det generelt oppstilt en hovedregel om overlevering som rettsvernsvilkår for alminnelig løsøre, selv om standpunktet har noen nyanseringer.¹³⁴

Begrunnelsen for å stille krav om overlevering kan i de fleste tilfeller søkes i de alminnelige rettsvernshensyn om notoritet og publisitet. Ved å kreve overlevering må salgsgjenstanden fysisk overleveres fra selger til kjøper, og en slik ytre markering sikrer notoritet, slik at faren for kreditorsvik blir mindre.¹³⁵

Rettsvernkravet for rettigheter til alminnelig løsøre – overleveringskravet – oppstilles i dag hovedsakelig på grunnlag av eldre og til dels uentydig rettspraksis, en bred støtte i juridisk teori og hensynet til faren for kreditorsvik.¹³⁶

Utgangspunktet etter norsk rett er at rettsvernkravene er absolutte. Dette har Høyesterett slått fast i flere dommer hva gjelder *lovfestede* rettsvernkrav.

I den forbindelse vises det bl.a. til Rt-1997-1050 (Momentum) hvor spørsmålet var hvorvidt det var grunnlag for å gjøre unntak fra den lovfestede ekstinksjonsregelen i verdipapirhandelloven §5-3. Høyesterett viste i den forbindelse til utgangspunktet om at denne rettsvernsregelen måtte gjelde absolutt, og at det *”ikke var rom for noen vurderinger av om reglene i det konkrete tilfellet*

¹³³ Rettsvernsvilkåret for gave er lovfestet i dekningsloven § 5-2.

¹³⁴ Falkanger s. 622, Lilleholt s.194, Andenæs s.180-183, Berg s.16 og Brækhus/Hærem s.497.

¹³⁵ Avsnitt 3.1.

¹³⁶ Se note 59.

fører til et rimelig resultat”. Et tilsvarende standpunkt ble også inntatt av Høyesterett i Rt-1998-268 (Dorian Grey), hvor spørsmålet var om det kunne tenkes ulovfestede unntak fra kravet om registrering i sjølovens §25, når den aktuelle disposisjonen ivaretok hensynene bak registreringsordningen (notoritet og kreditorsvik). Dette ble avvist av Høyesterett under henvisning til behovet for en objektiv retts teknisk enkel løsning. Begge dommene illustrerer at Høyesterett er lite tilbøyelig til å foreta rimelighetsvurderinger i den enkelte sak eller gjøre unntak fra de lovfestede ekstinksjonsreglene.

På denne bakgrunn kan det hevdes at når det først er oppstilt et generelt og alminnelig akseptert overleveringskrav for løsøre, må det utvises varsomhet med å gjøre unntak fra dette kravet.¹³⁷ Som et generelt utgangspunkt må dette være riktig, men det må samtidig understrekes at den problemstillingen vi står ovenfor i dette tilfellet ikke gjelder muligheten for å gjøre unntak fra en *lovfestet* ekstinksjonsregel. Som fremstillingen ovenfor har vist er overleveringskravet et ulovfestet rettsvernsvilkår som ikke kan sies å være *klart og entydig fastsatt i rettspraksis og juridisk teori*.

I den forbindelse vises det til at det allerede eksisterer et ulovfestet unntak fra overleveringskravet: den såkalt ”interesselæren”. Spørsmålet i det følgende er om det kan oppstilles et unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07 med basis i den ulovfestede interesselæren.

4.3 Kan man gjøre unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07 med basis i ”interesselæren”?

Interesselæren er utviklet av Brækhus¹³⁸ på basis av avgjørelsene i Rt-1910-231 og Rt-1912-263 (Ku og Jernskrap). Læren er senere fulgt opp og alminnelig akseptert i både rettspraksis og juridisk teori.¹³⁹ Det generelle vilkåret for å gjøre unntak fra overleveringskravet etter interesselæren går ut på at dersom årsaken til at selger ikke er fratatt besittelsen til løsøre er *utelukkende kjøperens egen interesse* i å ha løsøre værende hos selger, så vil hans krav på gjenstanden stå seg ovenfor selgerens konkursbo.¹⁴⁰ I denne situasjonen anses kjøperen ikke for å ha ytet noen *kreditt*, ettersom selger ikke har noen interesse av å sitte med tingen på konkurstidspunktet. Når

¹³⁷ Falkanger s.633.

¹³⁸ Brækhus/Hærem s.508-510 og 514-517.

¹³⁹ Se bl.a. Rt-1974-879 og Kaasen s.536 med videre henvisninger til juridisk teori i note 69.

¹⁴⁰ F.eks. p.g.a. at kjøper ikke har ledig lagerplass eller at han ikke er rullet å ordne med befraktning.

det kun beror på kjøperen at levering ikke har skjedd, er det rimelig at selger har krav på å få vederlag utbetalt.¹⁴¹ Betalingen minner lite om kreditt, siden selgeren har fullt ut opptjent sitt krav på vederlag. Kjøpers interesse i å få utlevert gjenstanden er derfor beskyttelsesverdig, og han slipper å måtte avfinne seg med et dividendekrav i boet.

Dersom denne læren anvendes på tilvirkningskontrakter etter NF 07, vil Selskapet kunne oppnå rettsvern for kontraktsgjenstanden dersom denne befinner seg hos Leverandøren på konkurstidspunktet; *utelukkede i Selskapets interesse*, og Selskapet når som helst kan kreve kontraktsgjenstanden utlevert. Dette vilkåret vil typisk kunne være oppfylt dersom kontraktsgjenstanden er ferdig tilvirket, og grunnen til at denne befinner seg hos Leverandøren f.eks. er at Selskapet må ordne med videre transport til feltet.

I byggeperioden vil imidlertid dette stille seg annerledes. Dersom Leverandøren går konkurs mens kontraktsgjenstanden fortsatt er under tilvirkning, kan Selskapet ikke kreve gjenstanden utlevert etter den *alminnelige* interesselæren. Leverandøren har på dette tidspunktet fortsatt en interesse i å beholde kontraktsgjenstanden på verftet; nemlig for å fullføre byggingen og opptjene restverdien etter kontrakten. Dette innebærer at den alminnelige interesselæren ikke er direkte anvendelig som grunnlag for å gjøre unntak fra overleveringskravet i byggeperioden.¹⁴²

Det rettslige grunnlaget for et slikt unntak må følgelig forankres i de *grunnleggende hensynene* som bærer interesselæren. Unntaket fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07 kan sies å være *utledet eller ha basis i* interesselæren.¹⁴³ Alternativt kan man beskrive dette som en *særlig ulovfestet regel* for større tilvirkningskontrakter, som NF 07, hvor altså Selskapet får rettsvern for sine rettigheter etter fabrikasjonskontrakten uten ytterligere rettsvernstiltak.¹⁴⁴

¹⁴¹ Brækhus/Hærem s.509.

¹⁴² Jfr. også ND-1982-264 (Bomek). Rettens standpunkt om at interesselæren ikke kom til direkte anvendelse i byggeperioden er korrekt, men dommen er med rette kritisert for at man ikke gikk videre i Brækhus sin analyse, og vurderte om det kunne oppstilles et unntak fra overleveringskravet, med *basis i denne læren* for større tilvirkningskontrakter, se bl.a. Selvig s.XIII-XIV.

¹⁴³ Jfr. Kaasen s.536.

¹⁴⁴ Selvig s.XIII. Noen realitetsendring innebærer imidlertid ikke forskjellene i begrepsbruken.

I det følgende drøftes det om det kan oppstilles et slikt unntak fra overleveringskravet basert på det foreliggende rettskildebildet.

4.3.1 Rettspraksis

Det foreligger ingen Høyesterettsdommer som har tatt stilling til om det gjelder et unntak fra overleveringskravet etter NF 07 eller andre større tilvirkningskontrakter.

En voldgiftsdom, RG-1972-53 (Carsten Smith) kaster imidlertid lys over spørsmålet. Spørsmålet i saken var om 800 tonn flekkmasse var omfattet av et slags varelagerpant (forlagspant) eller om det kunne kreves utlevert av kjøper. Kjøperen hadde betalt på forskudd, men banken tok over pantet før massen var overlevert. Utviklingen etter betalingen viste at varen hele tiden befant seg hos selgerbedriften i kjøpers interesse. Retten ga sin klare tilslutning til Brækhus sin analyse av ”interesselæren”, og kjøperen ble under tvil gitt medhold i at rettsvernet var oppfylt gjennom avtalen etter den alminnelige interesselæren og at massene var tilstrekkelig individualisert. Retten uttalte også at:

”Det er i denne sammenheng grunn til å peke på at den foreliggende salgsavtale etter de fremkomne opplysninger hadde et klart moment av finansiering, og at forskudd ikke er noen alminnelig betalingsmåte ved denne type av kontrakter.”
(mine understrekninger)

Videre uttaler retten at:

”i henhold til de konklusjoner man i dag bør kunne stille opp på dette felt, gjelder det intet ubetinget krav om overlevering av salgsgjenstanden, men det er heller ikke alltid at avtalen vil være nok. Et avgjørende punkt er hvor fremtredende kreditt med hensyn til vedkommende forskuddsbetaling.”¹⁴⁵ (Mine understrekninger)

¹⁴⁵ RG-1972-53(s.67).

Dommen viser til at det avgjørende punktet for om en avtale ellers skal være tilstrekkelig som rettsvernsvilkår, er hvorvidt forskuddsbetalingen har et klart kredittmoment, og hva som er alminnelig betalingsmåte ved denne type kontrakter.¹⁴⁶

Synspunktene i overnevnt dom har også støtte i underrettspraksis. I RG-2003-514 (Hålogaland lagmannsrett) ble bestilleren registrert som hjemmelshaver til et fartøy i skipsbyggingsregisteret tre uker før konkursåpningen. Spørsmålet for lagmannsretten var om verftets konkursbo måtte gis medhold i omstøtelse av registreringen på grunnlag av sikkerhetsstillelse for eldre gjeld.¹⁴⁷ Lagmannsretten uttalte at:

”En ordning hvor bestilleren av et skip har eiendomsrett til bygget er ikke uvanlig. Det har vært en almen oppfatning innenfor skipsbygging og andre større tilvirkningsforhold at en forskuddsbetalende kjøper blir eier av det som tilvirkes uten overlevering av det tilvirkede, og med rettsvern overfor tilvirkerens kreditorer. Hovedargumentet for å se kjøperen som eier av tilvirkningsobjektet, har vært at det kan være nødvendig eller rimelig at kjøperen som eier av finansieringen i tilvirkningsfasen, og at kjøperes korresponderende behov for sikkerhet enkelt kan ivaretas i form av eiendomsrett til det tilvirkede.” (Mine understrekninger.)

Selv om disse uttalelsene ikke var direkte utslagsgivende for resultatet, gir dommen klar støtte for at større tilvirkningskontrakter, slik som NF 07, gir tilstrekkelig rettsvern ovenfor tilvirkerens kreditorer. Som i RG-1972-53 kom lagmannsretten til at kredittmomentet ikke var fremtredende og at ordningen ikke ga muligheter for kreditorsvik.

Lagmannsrettsdommen har riktignok begrenset rettskildemessig egenvekt, men det er samtidig grunn til å presisere at den relative vekten av dommen styrkes ettersom Høyesterett ikke har tatt stilling til en tilsvarende problemstilling.

¹⁴⁶ RG-1972-53(s.66).

¹⁴⁷ Jfr. dekningsloven §5-7.

I hvilken grad lagmannsrettens standpunkt kan sies å bygge på en ”allmenn oppfatning” drøftes i det følgende i forbindelse med gjennomgangen av juridisk teori.

4.3.2 Standpunktet i juridisk teori

Denne rettslige problemstillingen vi står ovenfor har vært gjenstand for omfattende drøftelse i juridisk teori. Brækhus var den første som reiste spørsmålet om det kunne gjøres unntak fra overleveringskravet for større tilvirkningskontrakter. Som grunnlag for å oppstille et slikt unntak viser han først og fremst til at det er meget liten fare for kreditorsvik ved større tilvirkningskontrakter og at det derfor ikke ville være betenkelig å fravike overleveringskravet.¹⁴⁸ Videre viser Brækhus til at den alminnelige finansieringsordning i større tilvirkningskontraktene gir bestilleren behov for rettsvern.

Denne oppfatningen imøtegår Sandvik. Han mener at hvis det for bestilleren kun er et spørsmål om å skaffe seg en motverdi for ytet kreditt, bør det ikke gjøres unntak. Sandvik mener at det bør legges vekt på hvilken løsning som best fremmer den fortsatte tilvirkningen, og et minstekrav for å gi bestilleren rettsvern for kravet bør være at det kan påregnes at bestilleren vil fullføre tilvirkningen i egen regi, eller ved engasjement fra andre tilvirkere.¹⁴⁹

Selvig mener at petroleumskontrakter står i en særstilling når det gjelder å gjøre unntak fra overleveringskravet. Selvig uttrykker at petroleumskontraktene regelmessig gir bestilleren eiendomsretten til det tilvirkede mot at Selskapet finansierer tilvirkningen, og videre at:

*”Disse forhold sammen med den notoritet som oftest er forbundet med de anbudsprosedyrer som preger off-shore kontrakter, skulle det ubetenkelig å innrømme bestillerens eiendomsrett rettsvern uten overlevering.”*¹⁵⁰

Etter Kaasens oppfatning må:

¹⁴⁸ Brækhus/Hærem s.510.

¹⁴⁹ Sandvik s.458-459.

¹⁵⁰ Selvig s.XIV.

”Rettstilstanden må etter dette sies å være noe usikker. Selskapets eiendomsrett er beskyttet mot leverandørens kreditor dersom kontrakten er registrert i skipsbyggingsregisteret. Og sterke grunner taler for at den er det selv om registreringsadgangen ikke er benyttet. Men sikker er dette ikke.”¹⁵¹

Lilleholt mener at overleveringskravet ikke rekker lengre enn det hensynene bak overleveringskravet tilsier.¹⁵² Han viser til at erververen bør ha rettsvern uten overlevering i de *typetilfellene* der faren for kreditorsvik er liten.¹⁵³ Videre fremhever han at ved større tilvirkningskontrakter er faren for kreditorsvik liten p.g.a. at kontrakten gjelder store verdier, det er mange personer involvert, samt at preget av kredittyttingen svekkes ved at betalingen skjer etter hvert som leverandøren utfører arbeid eller skaffer materialer.¹⁵⁴ Lilleholt konkluderer med at:

”Argument som disse, saman med det som nok etter kvart er ei utbreidd rettsoppfatning, bør vera avgjerande, slik at bestillarens rett etter kontrakten normalt får vern overfor leverandørens kreditorar.”¹⁵⁵

Falkanger uttrykker mer skepsis for å gjøre unntak fra overleveringskravet for større tilvirkningskontrakter, og viser til at overlevering gir retstekniske og rettspedagogiske fordeler ved at regelen er enkel og lett håndterbar. Allikevel gir han sin tilslutning til å gjøre unntak for større tilvirkningskontrakter, men kun under forutsetning av at en *kontraktstype vurderes under ett*, for å unngå skjønnmessige vurderinger, og at svikrisikoen ved denne kontraktstypen er ubetydelig. Dette er forutsetninger som de øvrige i teorien også stiller for å gjøre unntak for større tilvirkningskontrakter.¹⁵⁶

Andenæs er mer avventende enn Falkanger. Andenæs viser også til finansieringsbehovet og at faren for kreditor svik er liten ved større tilvirkningskontrakter, men uttrykker samtidig at:

¹⁵¹ Kaasen s.539.

¹⁵² Lilleholt s.189.

¹⁵³ Op.cit. s.194.

¹⁵⁴ Op.cit. s.199.

¹⁵⁵ L.c.

¹⁵⁶ Op.cit. s.194 og Kaasen (2004) s.287.

”kjøperens «eiendomsrett» mens salgsgjenstanden tilvirkes av selgeren [er] en konstruksjon med liten annen realitet enn nettopp å gi kjøperen sikkerhet for forskuddet.”¹⁵⁷

Som redegjørelsen har vist, er det i den juridiske teori en forholdsvis bred oppslutning om et ulovfestet unntak fra det alminnelige overleveringskravet for større tilvirkningskontrakter, slik som NF 07.

I det følgende drøftes det hvorvidt det kan oppstilles et unntak fra overleveringskravet for NF 07 i lys av de grunnleggende (reelle) hensyn som bærer et eventuelt unntak - slik disse er utledet av rettspraksis og juridisk teori.

4.3.3 Nærmere om kreditt momentet

Det tradisjonelle synspunktet i kjøpsforhold er at dersom kjøper betaler for varen uten at han samtidig får denne overlevert, anses han for å yte selgeren en usikret kreditt.¹⁵⁸

Kjøperen står da prinsipielt ikke i noen annen stilling enn de øvrige usikrede kreditorene, og han må da avfinne seg med et dividendekrav i boet dersom selgeren går konkurs.¹⁵⁹ Etter interesselæren stiller dette seg annerledes; kjøperen anses ikke her for å ha ytet selgeren en usikret kreditt, ettersom grunnen til at gjenstanden befinner seg hos selger er i *kjøpers* interesse og at kjøperen når som helst kan kreve denne utlevert.¹⁶⁰

Etter NF 07 betaler Selskapet etter hvert som kontraktsgjenstanden tilvirkes, og Selskapet får i hovedsak eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og byggematerialene i tråd med egne betalinger.¹⁶¹ Det sentrale spørsmålet er dermed i hvilken grad denne betalingsordningen innebærer en kredittytelse fra Selskapet.

Selskapets betalinger kan på den ene siden ses som et utslag av prinsippet om ytelse mot ytelse; Leverandøren mottar betaling for sitt arbeidet og anskaffelser etter hvert

¹⁵⁷ Andenæs s.186.

¹⁵⁸ Brækhus/Hærem s.508.

¹⁵⁹ L.c.

¹⁶⁰ Se bl.a. Falkanger s.624.

¹⁶¹ Avsnitt 2.2.

som dette utføres. Selskapets delbetalinger skjer i hovedsak på basis av verdien av det fullførte arbeidet, og ettersom Selskapet som hovedregel får overført eiendomsretten i tråd med betalingen, vil finansieringsordningen minne lite om vanlig kreditt.¹⁶²

På den andre siden kan betalingsordningen sies å inneholde et element av usikret kredittytelse. Etter den konstruerte suksessive eiendomsrettsoverføring, ytes det riktignok formelt sett ikke noen kreditt fra Selskapets side, men reelt (og teknisk) sett vil dette likevel være tilfelle. Selskapet får normalt ikke hånd om kontraktsgjenstanden og byggematerialene ved betalingen - og Selskapet kan heller ikke benytte sin *eiendomsrett* til å kreve disse utlevert under byggingen.¹⁶³ Leverandøren har rett til å ferdigstille gjenstanden og motta det avtalte vederlaget selv om Selskapet har eiendomsretten. Selskapets eiendomsrett har derfor, i tradisjonell forstand, liten realitet for Selskapet under byggingen.

Samtidig er det på det rene at Selskapets løpende betaling utgjør en grunnleggende måte å finansiere byggingen i fabrikkkontrakter etter NF 07. Byggingen av en enkelt modul kan gå over lenger tid og kostnadene vil normalt bli svært høye. Leverandøren har således begrensede muligheter til å påta seg den likviditetsbelastningen det innebærer å finansiere byggingen uten Selskapets delbetalinger. Finansieringsordningen gjør det også mulig for mindre bedrifter å hevde seg i anbudsrundene. Det er følgelig nødvendig og hensiktsmessig at Selskapet bidrar med finansiering i tilvirkningsfasen. Denne finansieringsordningen korresponderer samtidig med et reelt behov for Selskapet til å etablere sikkerhet for sin eiendomsrett til kontraktsgjenstanden og dens materiale etter avtalen.

Av den grunn er det i overnevnt underrettsdom¹⁶⁴ og i teorien vist til at hensynet til finansieringen ved større tilvirkningskontrakter gjør at Selskapets delbetalinger forut for levering får lite preg av kredittytelse.¹⁶⁵ For å oppfylle partenes underliggende behov og

¹⁶² Lilleholt s.199 og Kaasen s.538.

¹⁶³ Selskapet kan riktignok avbestille Leverandørens ytelse etter NF 07 art.17, og Selskapet får da en rett, eller mer riktig en plikt, i å få kontraktsgjenstanden, dens materialer samt Selskapets leveranser utlevert.

¹⁶⁴ RG-2003-514.

¹⁶⁵ Brækhus/ Hærem s.511-513, Lilleholt s.199, Falkanger s.632, Selvig s.XIII og Kaasen s.539.

interesser må det derfor tilbys en effektiv regulering av rettsvernet for eiendomsretten til kontraktsgjenstanden og dens materialer.

Konklusjonen er derfor at kredittmomentet i liten grad er fremtreden i fabrikasjonskontrakter etter NF 07, og at Leverandørens behov for finansiering i tilvirkningsfasen klart berettiger ett unntak fra overleveringskravet.

4.3.4 Nærmere om faren for kreditorsvik

Det alminnelige overleveringskravet for løssøre bygger i stor grad på at uten en ytre rettsvernsakt, vil faren for kreditorsvik være nærliggende. Dette skyldes at overleveringen skaper en viss grad av notoritet over kjøperens erverv. Dersom det *ikke* skal oppstilles et unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07, må dette dermed først og fremst begrunnes ut fra ønske om å hindre kreditorsvik og at det er behov for at disposisjonen er notorisk.

I tilvirkningskontrakter etter NF 07 er faren for kreditorsvik liten. Dette skyldes at det er snakk om store kontrakter, hvor mange personer er involvert. I tillegg bidrar anbudsprosedylene¹⁶⁶ som preger petroleumskontraktene til at faren for kreditor svik er liten.¹⁶⁷ Dette underbygges også til en viss grad av kontraktens størrelse som gjør at tildelingen av dem har en viss allmenn interesse, slik at tildelingen gjerne gjøres kjent gjennom bransjetidsskrifter eller andre medier.

Den viktigste årsaken til at faren for kreditorsvik er liten, må likevel tilskrives de sterkt formaliserte prosedyrene for kontraktsadministrasjon etter NF 07.¹⁶⁸ I den forbindelse vises det bl.a. til at dersom partene skal gjøre endringer i kontraktsbetingelsene underveis i byggeperioden, må dette skje gjennom endringsordresystemet.¹⁶⁹ Dette systemet forutsetter i korthet at all kommunikasjonen mellom partene, med betydning for deres rettigheter og plikter etter kontrakten, skal skje på særskilt fastsatte

¹⁶⁶ Nærmere om anbudsprosedylene, se Askheim s.33 flg.

¹⁶⁷ Selvig s.XIV.

¹⁶⁸ Kaasen s.538.

¹⁶⁹ NF 07 art.12-16. Se Kaasen s.269 flg. for nærmere redegjørelse.

skjemaer,¹⁷⁰ til bestemte tidspunkter, og med utføring dokumentasjon for de endringene som foretas. Det er dermed vanskelig for partene å endre de reelle forholdene nært opptil en forestående konkurssituasjon.

Samlet innebærer dette at det i praksis vil være svært vanskelig for partene å antedatere kontrakten eller fingere forhold som ikke er i samsvar med kontraktens reelle innhold. Sammenlignet med en vanlig kjøpsavtale¹⁷¹ som har rettsvern etter den alminnelige interesselæren, er faren for kreditorsvik langt mindre ved kontrakter etter NF 07.

Det kan derfor konkluderes med at faren for kreditorsvik ikke utgjør et avgjørende mothensyn mot å oppstille en alminnelig regel om at Selskapet får rettsvern for sin eiendomsrett etter kontrakten uten ytterligere rettsvernstiltak.

4.3.5 Andre relevante momenter av betydning – særlig om betydningen av Selskapets registreringsadgang

Drøftelsen ovenfor har vist at partenes grunnleggende behov for finansiering under tilvirkningen gir lite preg av kredittytelse og den omstendighet at faren for kreditorsvik er liten, tilsier at det bør oppstilles et alminnelig unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07. I forlengelsen av dette vil imidlertid andre hensyn kunne spille inn i vurderingen av hvorvidt det kan oppstilles en alminnelig regel om at Selskapet får rettsvern sin eiendomsrett etter avtalen uten ytterligere rettsvernstiltak.

For det første kan det hevdes at hensynet til *økt konkurranse* om fabrikkasjonskontrakten tilsier at det bør gjøres ett unntak fra overleveringskravet. Selskapet setter normalt kontrakten ut på anbud, og et viktig moment ved tildeling vil være hvem av leverandørene som leverer det laveste pristilbudet. En sterk priskonkurranse i markedet bidrar til å holde utbyggingskostnadene for petroleumsvirksomheten nede, hvilket er fordelaktig i et samfunnsmessig perspektiv. Leverandørens fortjenestemargin vil normalt være liten som følge av at tildelingen skjer ved anbud. Selskapet må i den forbindelse ta stilling til leverandørenes konkurrrisiko, herunder muligheten for at

¹⁷⁰ Endringsordre (VO) etter art.14.2, endringsordrekrav (VOR) etter16.1 og omtvistet endringsordre (DVO) etter art.16.2.

¹⁷¹ Med ”vanlig” kjøpsavtale siktes det til varehandel i butikk og mindre tilvirkningskjøp.

Selskapet påføres tap, ved tildelingen dersom Selskapet ikke har rettsvern for sin eiendomsrett etter avtalen. Det er nærliggende at Selskapet følgelig vil favorisere mer kapitalsterke leverandører om Selskapet ikke har rettsvern for sin eiendomsrett etter kontrakten. Et unntak fra overleveringskravet åpner således for større konkurranse i markedet, ettersom også mindre aktører vil kunne hevde seg i en anbudskonkurranse.

Dette hensynet kan man imidlertid ikke strekkes for langt. For det første vil Selskapet legge betydelig større vekt på andre momenter hos leverandørene enn deres kapitalstyrke (kvalitet, gjennomføringsevne, pris, osv.). Dertil vil Selskapet normalt sikre seg mot konkursrisikoen gjennom bank- og morselskapsgarantier i kontrakten,¹⁷² og endelig kan det vises det til at dersom Selskapet registrerer byggekontrakten, vil det ikke by på særlige utfordringer for Selskapet å velge kapitalsvake leverandører.

For det andre er det hevdet i teorien at et overleveringskrav vil medføre at konkursboet kommer i en *sterk forhandlingsposisjon* som kan utnyttes til å oppnå urimelige fordeler. Selvig¹⁷³ benyttet resultatet i Bomek som et eksempel på dette: Her vurderte konkursboet modulenes dagsverdi til vesentlig mer enn kontraktssummen med pristillegget for endringsarbeider m.m. Modulene hadde neppe noe slik alminnelig markedsverdi ettersom de var spesialtilvirket for Statfjord C. Den høye prisen kunne således neppe forklares på noen annen måte enn deres spesielle betydning for bestilleren, og ikke minst de økonomiske konsekvensene for bestilleren ved forsinket utlevering eller tidstapet ved ny bestilling hos et annet verft.

Heller ikke dette hensynet kan tillegges for stor vekt. Ettersom konkursboet normalt ikke har andre interessenter for kontraktsgjenstanden, vil boet som regel være tjent med å komme frem til en avtale med Selskapet, fremfor å sitte igjen med vrakverdien av kontraktsgjenstanden. Det vil derfor være begrenset hva boet kan kreve av selskapet for å utlevere kontraktsgjenstanden. Nå går imidlertid utviklingen i retning av mer standardisering av innretningene.¹⁷⁴ Dette kan medføre at boet i fremtiden kan ha større

¹⁷² Se note 123.

¹⁷³ Selvig s.XIV.

¹⁷⁴ Statoil forventer en 100% økning av nybygg fra i dag til 2015. Statoil fremhever i den forbindelse at en standardisering av innredningene og de enkelte modulene vil redusere utbyggingskostnadene, jfr. note 118.

sjanse til å finne andre interessenter siden innretningene vil få mer karakter av å være genus varer,¹⁷⁵ og dette vil kunne medføre at boet vil kunne få en sterkere forhandlingsposisjon.

Det sentrale mothensynet for å gjøre unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07, er Selskapets mulighet til å skaffe seg rettsvern for sin eiendomsrett etter kontrakten gjennom *registreringsordningen* i sjøloven §39. Dersom Selskapets eiendomsrett etter kontrakten gjennomgående må registreres, vil det føre til en renskåret og rettsteknisk klar rettsvernsregel – hvilket bidrar til å unngå usikkerhet og tvister. Videre er registrering en enkel og rimelig måte for Selskapet å skaffe seg rettsvern på.¹⁷⁶ Ettersom det her er tale om store investeringer bør det også kunne forventes at Selskapet benytter registreringsordningen når det er mulig.

I forlengelsen av dette må det trolig også tillegges betydning at man – ved å oppstille et unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07 – svekker hensynet til ensartethet og konsekvens i rettsvernsreglene. Uten et slikt unntak vil man kunne operere med like rettsvernsvilkår for alt løsøre uansett kontraktstype, og da slik at Selskapet fortsatt kan sikre seg rettsvern gjennom registrering i skipsregisteret.

Mot dette kan det igjen innvendes at dersom man oppstiller absolutte rettsvernsvilkår for alt løsøre, vil det kunne gi urimelige utslag i typetilfeller. Ved genuskjøp og mindre tilvirkningskjøp vil for eksempel behovet for forskuddsbetaling, herunder kjøpers eksponering ved å yte kreditt, normalt være liten. Til sammenligning er det i store tilvirkningskontrakter vanskelig å komme utenom behovet for slik forskuddsbetaling, og bestillerens eksponering øker da tilsvarende.

Videre kan det også innvendes at mothensynet ikke gjør seg gjeldende for seksjoner til flyttbare innretninger, ettersom disse seksjonene ikke kan registreres separat – kun i tilknytning til en hovedkontrakt.¹⁷⁷ Et unntak fra overleveringskravet må skje på basis

¹⁷⁵ Innretningenes helikopterdekk vil f.eks. kunne standardiseres.

¹⁷⁶ Jfr. note 85.

¹⁷⁷ Innst.O.nr.33 s.52.

av *et typetilfelle*,¹⁷⁸ og det er i så måte ikke mulig å sonde mellom seksjoner til henholdsvis flyttbare og faste innretninger etter NF 07.

Det avgjørende må likevel være at forarbeidene klart forutsetter at det absolutte kravet om registrering bare får anvendelse for panteretter, og at rettsvern for erverv av eiendomsrett skal kunne oppnås på annen måte.¹⁷⁹ Dersom avtalen viser seg å være utilstrekkelig for at Selskapet oppnår rettsvern, innebærer dette i praksis at Selskapets eiendomsrett i byggeperioden kun kan sikres rettsvern ved registrering, ettersom overlevering ikke er mulig. Dette vil i så fall være i strid med lovgivers intensjon.

Denne gjennomgangen taler følgelig for at det må gjelde et ulovfestet unntak fra overleveringskravet for tilvirkningskontrakter etter NF 07.

4.3.6 Særlig om materialer – krav til individualisering?

Som drøftelsen har vist til nå er faren for kreditor svik ved tilvirkningskontrakter etter NF 07 relativ liten. De uinkorporerte materialene derimot er ofte genusvarer, slik at faren for kreditorsvik vil gjøre seg sterkest gjeldende for disse. Spørsmålet er derfor om det gjelder et krav til individualisering for materialene.

Det foregår gjerne flere tilvirkninger parallelt på samme verft, og forholdene kan derfor bli uoversiktlige når det gjelder hvilket materiale som tilhører den enkelte produksjon. Det er f.eks. mulig for Leverandøren og en av bestillerne å gi uriktige oppgaver om hvilke materialer som er bestemt for den enkelte nybygging, og gi bestilleren en større separasjonsrett enn det han reelt skulle ha etter avtalen.

Samtidig vil det være vanskelig å fingere et annet eierforhold til materialene enn det som følger av avtalen p.g.a. den omfattende dokumentasjon av materialene. For at Selskapet skal være forpliktet etter avtalen til å betale for materialene må disse spesifiseres i fakturaen fra Leverandøren.¹⁸⁰ Det er derfor normalt ikke tvil om hvilke materialer som hører til de forskjellige tilvirkningsoppdragene på verftet.

¹⁷⁸ Avsnitt 4.3.2.

¹⁷⁹ Avsnitt 3.4.

¹⁸⁰ Jfr. NF 07 art.20.2 c) jfr. art.20.3 b).

Det følger av sikker rett at for å få rettsvern for rettigheter til genusvarer etter interesselæren kreves det at gjenstanden er individualisert.¹⁸¹ I juridisk teori er det bred enighet om at et grunnvilkår for at Selskapet skal få rettsvern for eiendomsretten til materialene etter kontrakten er at materialene er individualisert.¹⁸²

I praksis har kravene til individualisering av generiske varer ikke vært særlig strenge.¹⁸³ I panterettslig sammenhenger har lovgiver ikke stilt særlig strenge krav til individualiseringen av materialer som befinner seg på verftet.¹⁸⁴ Etter forarbeidene er det avgjørende for identifiseringskravet om materialene selv fremtrer som bestemt til vedkommende seksjon.¹⁸⁵

I teorien er hovedsynspunktet at individualiseringen må være tydelig og normal.¹⁸⁶ Hva som er normalt må avgjøres etter en totalvurdering om hvordan denne leverandøren vanligvis individualiserer materialet på verftet, hvordan partene tidligere har ordnet individualiseringen og hva som er naturlig etter kontraktsforholdets art. For fabrikkasjonskontraktene er det lagt til grunn at påtegning av byggenummer og/eller Selskapets navn på materialene, eller en tydelig fysisk adskillelse av materialene ovenfor de øvrige materialene på verftet, tilfredsstiller individualiseringskravet for at Selskapet skal ha separatistrett i materialene.¹⁸⁷

I NF 07 art.22.1(2) har partene avtalt at Leverandøren skal merke materialene med identifikasjonsnummer og Selskapets navn når de kommer til byggeplassen, og så vidt mulig holde dem atskilt fra andre ting. Denne individualiseringen må anses for å oppfylle individualiseringskravet. En forhåndsavtalt individualisering mellom partene bidrar også til å sikre et sikrere kontrollerbart uttrykk for hvem som er eieren.¹⁸⁸

¹⁸¹ Rt-1909-734, Rt-1912-263, Brækhus/Hærem s.514.

¹⁸² Brækhus/Hærem s.513-517, Kaasen s.540-541, Falkanger s.625og 632, Andenæs s.186 og Lilleholt s.199.

¹⁸³ Rt-1909-734 og Rt-1912-263.

¹⁸⁴ Jfr. sjøloven §43.

¹⁸⁵ Sjølovkomiteens Innst.VI, s.92-93.

¹⁸⁶ Brækhus/Hærem s.514-416, Andenæs s.188, Falkanger s.625.

¹⁸⁷ Brækhus/Hærem s.513-517, Kaasen s.540-541, Falkanger s.625og 632og Lilleholt s.199.

¹⁸⁸ Brækhus/Hærem s.516 og Falkanger s.625.

For materiale som er speciesytelser, herunder materialer som er delvis tilvirket, stiller dette seg annerledes. Hensynet bak individualiseringskravet er å hindre kreditorsvik, og dersom tilvirkningen av materiale entydig viser at den er tiltenkt en bestemt nybygging, kan det ikke stilles krav til ytterligere individualisering av materialene.

Samlet leder dette til en konklusjon om at materialer med genuspreg må være individualisert for at Selskapet skal ha separatistrett til disse, og at reguleringen i NF 07 art.22.1(2) oppfyller dette individualiseringskravet.

For den uferdige kontraktsgjenstanden gjelder det ikke noe krav om individualisering, ettersom denne vil være en klar speciesytelse. Det følger av NF 07 og vedleggene (tegninger mv.) hvilken kontraktsgjenstand som er Selskapets. Dersom bransjens utvikling fortsetter i retningen av standardisering av faste innretninger,¹⁸⁹ vil kravet om individualisering av kontraktsgjenstanden være en forutsetning for at Selskapet skal ha separatistrett i denne dersom det bygges tilsvarende innretninger på verftet.

4.4 Oppsummering og konklusjon

Det overordnede spørsmålet i dette kapittelet var om Selskapet kan sikre seg rettsvern for sin eiendomsrett etter NF 07 uten å foreta ytterligere rettsvernstiltak. Fremstillingen har vist at det gjelder en hovedregel om overlevering for rettsvern for rettigheter til alminnelig løsøre. Dette tilsier at det må oppstilles en viss terskel mot å gjøre unntak fra overleveringskravet. Samtidig er den rettslige forankringen for denne hovedreglen ikke klar - hvilket tilsier at den ikke nødvendigvis gjelder ubetinget eller uten unntak.

Drøftelsen har videre vist at et unntak fra overleveringskravet for større tilvirkningskontrakter, som NF 07, må *utledes eller ha basis i* interesselæren. Dette innebærer at unntaket må forankres i de *grunnleggende (reelle) hensynene* som bærer interesselæren; graden av kredittytelse, partens finansieringsbehov, og ikke minst faren for kreditorsvik.

¹⁸⁹ Jfr. note 118.

Det vises til at Selskapets delbetalinger i liten grad bærer preg av kredittytelse til Leverandøren, og dette taler med styrke for å gjøre unntak fra overleveringskravet. I den forbindelse vises det særlig til finansieringsbehovet til partene. Videre vises det til at faren for kreditorsvik er beskjeden, og Selskapets behov for en effektiv regulering av rettsvernet for rettigheten til kontraktsgjenstanden og dens materiale, tilsier at det må kunne oppstilles et unntak fra overleveringskravet.

Samlet sett kan det imidlertid klart slutes at de reelle hensynene som bærer interesselæren, sterkt taler for å gjøre unntak fra overleveringskravet for seksjoner som bygges etter NF 07.

Et slikt unntak har også klar støtte i den foreliggende rettspraksis på området. Spørsmålet har riktignok ikke blitt forelagt Høyesterett, og det er så langt avsagt få dommer hvor man gjør unntak fra overleveringskravet, men det må likevel tilleggs vekt at de avgjørelsene som faktisk foreligger, nokså ensidig støtter et slikt unntak. Standpunktet har også bred støtte i juridisk teori.

I en situasjon hvor både rettspraksis, juridisk teori og sterke reelle hensyn taler for at det gjelder et unntak fra overleveringskravet i større tilvirkningskontrakter, må det konkluderes med at Selskapet får rettsvern for sin eiendomsrett til kontraktsgjenstanden og dens materialer etter NF 07 uten ytterligere rettsvernstiltak.

5 Avsluttende betraktninger

Fremstillingen har vist at partenes regulering av eiendomsrettens overgang etter NF 07 er utformet for å minimere Selskapets risiko for tap ved Leverandørens konkurs. Dette skjer ved at Selskapet får overført eiendomsretten til Kontraktsgjenstanden etter hvert som denne bygges av Leverandøren, jfr. art. 22.1. Av samme bestemmelse fremgår det også at Selskapet får overført eiendomsretten til byggematerialene (Materialer) når disse leveres til Leverandørens verft, eller mer unntaksvis når Selskapet betaler for dem. Dette innebærer at Selskapet, for alle praktiske formål, har fått overført eiendomsretten

til Kontraktsgjenstanden og dens Materialer på det tidspunktet Leverandøren går konkurs.

Videre har Selskapet gode muligheter til å sikre sin eiendomsrett etter Kontrakten gjennom å registrere seksjonen eller byggekontrakten til denne i skipsbyggingsregisteret, jfr. sjølovens § 39. Virkningen av denne registreringen er at Selskapet får rettsvern for sin eiendomsrett etter NF 07 overfor Leverandørens konkursbo. Registreringsadgangen er fakultativ, og fremstillingen har vist at erfaringen så lang er at denne sjeldent benyttes i praksis. Dette skyldes hovedsakelig finansieringsordningen i fabrikasjonsforhold, hvor Selskapet finansierer byggingen uten å måtte ta opp lån med sikkerhet i Kontrakten, samt at leverandørene i markedet gjennomgående kapitalsterke. Dermed fremstår konkurrisikoen som liten for Selskapet.

Dette leder til en slutning om at det viktigste rettsvernsvilkåret i praksis er et ulovfestet unntak fra overleveringskravet for større tilvirkningskontrakter – utledet av eller med basis i interesselæren. I den forbindelse vises det til at sterke reelle hensyn (partens finansieringsbehov og at faren for kreditorsvik er liten) klart taler for at det gjelder et slikt unntak de lege lata. Dette standpunktet har også nokså klar og ensidig forankring i rettspraksis og juridisk teori.

Konklusjonen er følgelig at Selskapet får rettsvern for sin eiendomsrett etter kontrakten med Leverandøren uten å foreta ytterligere rettsvernstiltak.

6 Litteraturliste

Norske lover

1893	Lov om sjøfarten (sjøloven) av 20. juli 1893 nr. 1.
1939	Lov om gjeldsbrev (gbl) av 17. februar 1939 nr. 1.
1978	Lov om godtroerverv av løssøre (godtroloven) av 2. juni 1978 nr. 37.
1992	Lov om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven) av 26. juni 1992 nr. 86.
1984	Lov om fordringshaveres dekningsrett (dekningsloven) av 8. juni 1984 nr. 59.
1994	Lov om sjøfarten (sjøloven) av 24. juni 1994 nr. 39.
1996	Lov om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) av 29. november 1996 nr. 72.

Forarbeider

Ot.prp. nr. 32 (1970-71)	Lov 7. april 1972 nr. 13 om endringer i lov av 20. juli 1893 nr.1 om sjøfarten og i visse andre lover.
Ot.prp. nr. 3 (1978-79)	Lov av 25. mai 1979 nr. 20 om endringer i lov av 20. juli 1893 nr. 1 om sjøfarten og i visse andre lover. (privatrettslige regler for borefartøyer).
Ot.prp. nr. 43 (1995-1996)	Lov av 29. november 1996 nr. 72 om lov om petroleumsvirksomhet.
NOU 1972:20	Lov av 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett.
NOU 1976:59	Lov av 25. mai 1979 nr. 20 om endringer i lov av 20. juli 1893 nr. 1 om sjøfarten og i visse andre lover. (privatrettslige regler for borefartøyer).
Sjølovkomiteens Innst. VI	Lov av 7. april 1972 nr. 13 om endringer i lov av 20. juli 1893 nr. 1 om sjøfarten og i visse andre lover.
Sjølovkomiteens Innst. VIII	Lov av 7. april 1972 nr. 13 om endringer i lov av 20. juli 1893 nr. 1 om sjøfarten og i visse andre lover.

- Innst. O. VIII (1971-72) Lov 7. april 1972 nr. 13 om endringer i lov av 20. juli 1893 nr. 1 om sjøfarten og i visse andre lover.
- Innst. O. nr. 33 (1984-85) Lov av 22. mars 1985 nr. 11. lov om petroleumsvirksomhet. Innstilling fra energi – og industrikomiteen om lov om petroleumsvirksomhet.

Rettspraksis

Norges Høyesterett

Norsk Retstidende (Rt.)

- Rt. 1901 s. 811
- Rt. 1909 s. 734
- Rt. 1910 s. 231 (Ku – dommen)
- Rt. 1912 s. 263 (jernskrap – dommen)
- Rt. 1928 s. 1087
- Rt. 1940 s. 193
- Rt. 1974 s. 879
- Rt. 1988 s. 1327 (Reksten)
- Rt. 1997 s. 1050 (Momentum)
- Rt. 1998 s. 268 (Dorian Grey)

Lagmannsrettene

Rettens Gang (RG)

- RG. 1957 s. 577
- RG. 1963 s. 492
- RG. 1998 s. 113
- RG. 2003 s. 514

Voldgift (publisert)

RG. 1972 s. 53 (Carsten Smith)

Nordiske dommer

ND 1982 s. 264 (Bomek)

Standardkontrakter

NTK 07	Norsk Totalkontrakt 2007
NF 07	Norsk fabrikkasjonskontrakt 2007
NS 8405	Norsk Standard 8405 Norsk bygge- og anleggskontrakt
SKIP 2000	Norsk Standard 2000 skipsbyggingskontrakt

Bøker og artikler

Askheim	Askheim, Lars Olav, Marius Gisvold og Jan Kaare Tapper. <i>Kontrakter i petroleumsvirksomheten</i> . Bergen, Sjørettsfondet, 1983.
Andenæs	Andenæs, Mads Henry. <i>Konkurs</i> . 2. utg. Oslo, Lobo Media AS, 1999.
Berg	Berg, Borgar Høgetveit. <i>Rettsvern for lausøyrekjøp – avtale eller overlevering (tradisjon)?</i> I: Jussens Venner 1999, hefte 1 s. 1-61.
Borchsenius	Borchsenius, Fredrik Charlo. <i>Norsk fabrikkasjonskontrakt 1987</i> . I: <i>Innføring i Petroleumskontrakter</i> , hefte 1. Nordisk Institutt for Sjørett, Oslo, 1993, s. 96-349.
Brækhus/Hærem	Brækhus, Sjur og Aksel Hærem. <i>Norsk Tingsrett</i> . Gjøvik, Universitetsforlaget, 1964.
Brækhus 3/4	Brækhus, Sjur. <i>Omsetning og kreditt 3 og 4, Omsetningskollisjoner I og II</i> . Oslo, Universitetsforlaget, 1998.
Falkanger/Bull	Falkanger, Thor og Hans Jacob Bull. <i>Innføring i sjørett</i> . 6. utg. Oslo, Sjørettsfondet, 2004.
Falkanger	Falkanger, Thor og Aage Thor Falkanger. <i>Tingsrett</i> . 6.utg. Oslo, Universitetsforlaget, 2007.
Hagstrøm	Hagstrøm, Viggo. <i>Obligasjonsrett</i> . Oslo, Universitetsforlaget, 2003.
Kaasen	Kaasen, Knut. <i>Petroleumskontrakter - med kommentarer til NF 05 og NTK 05</i> . Oslo, Universitetsforlaget, 2006.

- Kaasen (2004) Kaasen, Knut. *Avoiding bankruptcy risks in construction contracts*. I: MARIUS 321 (= Simply 2004), Nordisk institutt for sjørett, 2004, s. 267-292.
- Lilleholt Lilleholt, Kåre. *Godtruerverv og kreditorvern*. Oslo, Universitetsforlaget, 2007.
- Sandvik Sandvik, Tore. *Eiendomsovergang og kreditorbeslag ved tilvirkningskontrakter*. I: Tidsskrift for Rettsvitenskap, årgang 81, 1968.
- Selvig Selvig, Erling. *Kommentarer, Nordiske Domme i sjøfartsanliggende*, Oslo, 1982, s. V-XXI.

